

Битва за Мощун, яка врятувала Київ

*Шепочуть сосни в Мощуні:
Болить земля, болить земля...
Цей ліс – одна суцільна рана...
Бліндаж, арта, понтон, омана...
Ось сунуть танки і десант,
Рашистський клятий окупант...*

Ці старезні й зранені сосни та дуби селища Мощун пам'ятають лютий 2022 року. Саме це невелике селище на березі річки Ірпінь стало форпостом захисту столиці. У лютому-березні 2022 року ці землі в Бучанському районі стали тим залізним щитом, який захистив нашу столицю від підступного плану рашистів – взяти столицю за три дні й захопити владу в Україні.

Саме в Мощуні в найзапеклішому бою на початку широкомасштабної війни полягли більше сотні бійців з різних куточків України. Вони протистояли півтисячній армії ворога і не допустили кремлівську нечисть до Києва, стримавши й відправивши на той світ елітні підрозділи десантних військ російської федерації та морської піхоти. Це була одна з перших перемог на початку широкомасштабної війни.

Справжніми Героями, які стали на захист рідної землі в перші дні повномасштабного вторгнення росії, стали прості українці – досвідчені воїни, учасники АТО, які вже бачили пекло війни, юнаки, які шойно пройшли строкову службу, і патріоти-добровольці.

Захист Мощуна і столиці здійснювали військові 72-ї окремої механізованої бригади імені Чорних Запорожців, бійці з полку "Азов", батальйону оперативного призначення імені С. Кульчицького (добровольче формування Національної гвардії України), спецпризначенці "Омега", тероборонівці, зокрема 130-й батальйон ТРО, батальйон "Реванш", 1-ша президентська бригада Нацгвардії, артилеристи бригади "Рубіж" НГУ, а також невелика група воїнів з інтернаціонального підрозділу, зокрема батальйону імені Кастуся Калиновського, та інші підрозділи.

Бої в Мощуні у лютому-березні витримали кілька наступів:

27 лютого. Перший прорив. Колона техніки з псковськими десантниками зайшла в Мощун по мосту, який ЗСУ не встигли підірвати. Елітні російські військові погано орієнтувалися на місцевості. За спогадами місцевих, колона з близько 50 одиниць техніки просто блукала селом.

5–6 березня. Атака морпіхів. Від першої атаки на Мощун минув тиждень. Тоді вже остаточно стало зрозуміло, що російський бліцкриг провалився. Прорватися в столицю через Гостомель, а потім Бучу, Ірпінь та Макарів армії РФ не вдалося. Мости на підступах до Києва, зокрема і в Мощуні, вже були підірвані. Річка Ірпінь, яка відділяла окупантів від столиці, не дозволяла їм перекинути незліченні колони своєї військової техніки. Але російське керівництво не відмовилося від планів захопити

столицю і вирішило, що переправитися через Ірпінь в напрямку Києва буде найкраще через Мощун. Це місце, ймовірно, видавалося їм наймілководнішим.

5 березня російська артилерія та авіація почали жорстокі обстріли Мощуна. Навіть військові з великим досвідом бойових дій на Донбасі визнавали, що таких інтенсивних обстрілів ще не бачили. Уже вночі бійці 155-ї бригади морської піхоти із Владивостока форсували річку Ірпінь навпроти Мощуна. Вони зробили це непомітно, професійно і зухвало, пригадують українські військові.

На підкріплення в Мощун прийшли незначні групи тероборонівців, добровольців, бійців "Іноземного легіону", а також спецпризначенців із Головного управління розвідки та Сил спеціальних операцій. Вуличні бої продовжилися із новою інтенсивністю. Українські військові почали зачищати село.

6–8 березня. Понтони. Завдавши великих втрат російським морпіхам, оборонцям Мощуна все ж не вдалося повністю вибити окупантів із села. За весь час битви за Мощун окупанти встановлять поруч із селом три понтони. Два із них будуть почергово виведені з ладу українською артою, знешкодити ж третій понтон допоможе лише наприкінці битви річка Ірпінь.

11–14 березня. Найзапекліші бої в Мощуні. Розгром костромського десанту, одного з найбездатніших в російській армії підрозділів, "еліти й гордості" російського війська. Саме ці бої 11–14 березня забрали десятки життів наших захисників-героїв, які мужньо й у нерівних силах із ворогом захищали рідну землю й столицю.

Під Мощуном загинули сотні підготовлених і гарно озброєних ворожих сил: елітний парашутно-десантний полк 331 із Костроми, 104 парашутно-десантний полк двд, псковські десантники, 155 бригада морської піхоти з Владивостока, 40 бригада морпіхів з Камчатки, 2-га десантно-штурмова бригада морпіхів, 215 окремих розвідувальний батальйон з Костроми, 1065 артилерійський полк двд Костроми. Окупанти тричі намагалися прорватися через Мощун на Київ, і, зрештою, наші бійці відтіснили ворога та змусили його відступити.

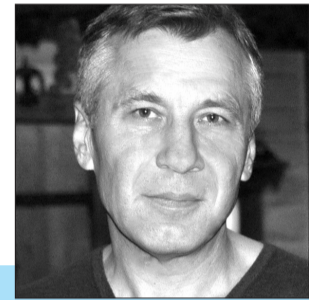
Деталі цих подій відображено в сучасних дослідженнях, документальних фільмах, зокрема "Мощун – битва, яка врятувала Київ. Розслідування Радіо Свобода" (2023).

У переддень другої річниці Великої війни хочеться згадати імена Янголів Перемоги, Героїв Мощуна, добровольців, які з першого дня повномасштабного вторгнення стали до лав захисників України. Звісно, про всіх Героїв сказати поіменно межі публікації не дозволяють, але готується книга силами юних журналістів, агенції ІТА-ЮНПРЕС Київського палацу дітей та юнацтва про захисників столиці, яким ми завдячуємо своїм життям.

Продовження на стор. 5

ВІКТОР СКОРИК

2–3

ГЕОРГІЙ ФІЛІПЧУК

10

НІНА САЄНКО

14–15

Конференція

До Міжнародного дня рідної мови в офісі Центрального правління ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка відбулася конференція на тему "Визначальна роль української мови в українському державотворенні".

На зібранні виступили голова ВУТ "Просвіта" Павло Мовчан, академік НАПН Георгій Філіпчук, директор Інституту літератури НАН Микола Жулинський, заслужений юрист України Микола Голомша, народний депутат України багатьох скликань Іван Заєць, голова Луганського обласного об'єднання "Просвіти" Володимир Семистяга та інші вчені і громадські діячі.

Віктор СКОРИК,
оглядач “СП”
Фото з відкритих джерел

Менше шоу — більше діла!

Головним актом не тільки минулого тижня, а й минулого півріччя, став відхід нашого війська з Овдіївки. Цей акт був вже неминучим, і зволікання було дедалі небезпечнішим і витратним для Сил Оборони, тому що виникла загроза оточення військових підрозділів у місті, а отже, знищення їх або полону, після чого виникла б ще більша загроза — безладного, хаотичного відходу, дезорганізації військ, що призвело б до глибокого прориву нашої оборони, а також до ще більших втрат життів наших воїнів, військової техніки, боєприпасів, набуття ворогом маси трофеїв. Усе це ставало з кожним днем реальною перспективою...

слабкість, і звитяга, і її відсутність.

Які військово-політичні висновки та підсумки після закінчення відходу наших військ з Овдіївки?

Почну з політичних.

Перше. Втручання політиків, а тим більше політиканів, у планування військової операції, визначення термінів їх початку та тривалості — неприпустиме! Таке втручання є загрозою для успішного ведення воєнних дій. Невігластво та прагнення монополії небезпечні для держави, і особливо — під час війни.

Друге. Завжди на часі вимогливий суспільний тиск на владу, контроль її з боку суспільства, щоб її дії були спрямовані на користь суспільству, а не задля забезпечення власних владних амбіцій та інтересів можновладців. Найпекучіше це саме під час війни, коли нація б'ється з ворогом за своє існування. Саме в цьому єдиність, а не у владній монополії на істину та інформацію і будь-які дії можновладців без суспільного контролю, тим більше в умовах мізерності парламентської опозиції і неможливості провести вибори під час воєнного стану, які б зафіксували кардинальні зміни електоральних настроїв. Саме суспільний тиск став драйвером, який нарешті, після довгих зволікань можновладців, примусив їх прийняти правильне, хоч і вже дуже запізнале рішення про вихід з Овдіївки. Все треба робити вчасно, щоб потім не було пізно щось робити, коли вже все стане не на часі.

Тепер про військові підсумки.

Перше. Організований, структурований відхід з руїн Овдіївки дозволив уникнути непотрібних жертв і втрат у той час, коли нависла реальна загроза оточення нашого військового підрозділу в місті. Збережені життя тисяч воїнів, які б масово загинули в оточенні або потрапили б в полон. Замість мішка фронт вирівнявся на межі Северне — Ласточкине — Бердичі (Степове) — на нових укріплених позиціях. В іншому разі ворог би пішов в глибокий прорив з трагічними наслідками для України, влаштувавши смертельні жнива в Овдіївці, а потім і поза нею, натрофеїв би собі сотні одиниць військової техніки, і, що ще пекельніше, міг би отримати потужний імпульс і вийти на широкий оперативний простір.

Друге. Загалом за чотири місяці активної фази наступу на Овдіївку московити втратили:

- 47186 ординців;
- 364 танки;
- 248 артилерійських систем;
- 748 бойових бронемашин;
- шість літаків.

Іншими словами, ворог втратив тут фактично дві повноцінні армії за штатним розписом, натомість отримав руїни міста.

Третє. Ворог в останні дні ша-

лоного штурму цього міста застосував нечувану кількість ударів КАБами (керованими авіаційними бомбами), які, хоча не точні, але мають потужну руйнівну силу вибуху. За останні дві доби, тобто за 48 годин, з літаків СУ була запущена колосальна кількість КАБів — 250 одиниць, тобто в середньому кожну годину прилітали 5 надпотужних бомб на це велике місто! Що змусило наше командування піти на деякий ризик і залучити до фронтового бою пускові установки системи PATRIOT. Розміщувати їх біля фронту небезпечно, бо на них полює ворог несамоовито, але майстерна скорострільність українських воїнів ППО дозволила швидко і точно відпрацювати і вчасно відійти на безпечну відстань від можливого вогню у відповідь. Результат чудовий: 6 збитих літаків за цей короткий час! Кожний такий літак може нести 6 КАБів, отже, 6 збитих літаків — це 36 не запущених бомб за один раз, а якщо літак робить кілька вильотів за дві доби, то це число у кілька разів більше. Отже, ще сотні ракет не полетіли в бік наших військ.

Але разом із радістю від роботи нашої ППО є й гіркота, тому що таке інтенсивне використання ракет для пускових установок

PATRIOT виснажує наші запаси, які дуже важко відновити, оскільки ігри трампістів заблокували військову допомогу США Україні, крім того, такі ракети коштують дорого і виготовляються не швидко, а запаси їх у США далеко не безмежні.

Отже, нагальним стає питання, як зупинити наступні навали обстрілів КАБами наших позицій. Відповідь відома — потрібні літаки! Ті F-16, на які ми дуже чекаємо. Це літаки, які можуть нести ракети і вистрілювати їх на таку дальність, що досягає літаків СУ, які бомблять нас КАБами. І як би нам не хотілось, щоб це сталося якомога швидше, є умови їх постачання і використання. Це і відповідні ракети, які мають потрібну дальність, і оснащення цих літаків сучасними радарми, а не застарілими, які не бачать на потрібну дальність. Це і підготовка умов зберігання таких літаків

від повітряних ударів — бетонні бункери на аеродромах, достатня кількість різних систем ППО, які здатні відбити атаки на аеродроми різного роду повітряних хижаків ворога — дронів, всього асортименту ракет, балістичних снарядів, авіації тощо. І, звісно, це пілоти, навчені не просто здійснювати в небо, а вести повноцінні бій на таких літаках, а також інженери, механіки, ремонтники тощо. І це ще не все, бо щоб літаки могли вести ефективні дії на фронтах і у ворожих тилах, необхідно максимально подавити ворожу ППО, виграти радіоелектронну боротьбу, а для цього потрібні засоби і боєприпаси відповідної дальності, не 20-30 км і навіть не 70 км — того замало, а 150, а ще краще — 300 км. Ось тоді літаки мають сенс і ефективність. Усе це насправді прописано у протоколах ведення боїв НАТО. Без цього комплексу ніяк. Усі підготовчі роботи йдуть, але на це потрібен певний час. Тут нічого не вдієш. За умови повного підготовленого використання цих літаків і достатньої їх кількості, ми можемо перевести позиційну війну у маневрову.

Позиційна війна — це фішка московського способу ведення війни з використанням багатомільйонних запасів (ще) живої

сил, величезної кількості артилерійських снарядів, мін та ракет. Позиційна війна — це війна на виснаження, і тут в орди є перевага з огляду на її масштаби і ресурси. Крім того, дуже важлива перевага в тому, що ця позиційна війна ведеться на нашій території, що значно додає переваги Москві у цій війні. Наш коник і наш архетипний стиль війни — маневровий бій, маневрова війна, тут ми можемо і вміємо бути гнучкими і творчими на полі бою. Для переходу до маневрової війни, як ми з'ясували, нам потрібні відповідні літаки з відповідним оснащенням. Але, звісно, це не все, нам потрібна масова і сучасна артилерія і достатня кількість снарядів. Зараз, на жаль, ми повернулись майже до такого співвідношення, яке було на початку масштабної війни: 1:15, 1:20 на нашу користь. Зараз 1:5, а на напрямках основних ударів ворога

навіть 1:10. Ані ми, ані наші теперішні партнери не були готові до такої ситуації, коли артилерія і кількість снарядів стануть головним лейтмотивом цієї війни. Запаси партнерів виснажені, розширення виробництва швидко здійснити важко — і організаційно, і ресурсно (порох). Тепер і ми не зазираємо в очі з надією “договоріться посередіне”, натомість запустили своє виробництво снарядів, і наші західні партнери схаменулись. Робота йде. Потрібен час. Тому цього року, принаймні найближчі пів року, наше завдання — утримати фронт, не допустити провалів в обороні, аби виграти час, коли розкрутяться всі ті справи, про які згадав вище.

Четверте. Чому ворог саме зараз так шаленіє і намагається лізти вперед, не зважаючи на будь-які втрати і витрати? А тому що йде весна. Весняне бездоріжжя, багно з масного родючого українського чорнозему — і на Харківщині, і на Донеччині та Луганщині, і на Запоріжжі та Херсонщині. Вести бої можна, звісно, але не дуже. Це дає нам шанс на деякий обережний перепочинок, виграти час для початку необхідного нам для війни.

І я впевнений, що, як би не опирались трампісти, але Конгрес США навесні все-таки прийме рішення про відновлення допомоги Україні. І зважте, що коли це станеться, то допомога від США піде в інтенсивному темпі, оскільки фінансовий рік там закінчується 30 вересня, тож річна допомога від США має бути виконана за 6-7 місяців. Привід для певного оптимізму є.

П'яте. Гвалтовні перетруси не сприяють успіху, особливо, якщо їхньою метою є бажання перебувати в теплій ванні, яку забезпечують слуги-догідники. Будь-які реформи потребують не просто сміливості, а вдумливої аналітичної підготовки та хисту. Зміна скопом ледь не всього головного командування війська, що вчинив (чи скоїв) президент (чи його “ефективні менеджери”) — це не цілюща революція, це авантюра, яка завдала шкоди. Авантюра задля зростання своїх рейтингів і доступу до втручання у планування військових операцій. Авантюра, яка безумовно принесла шкоду. Я не кажу про те, кого він призначив, про їхні гірші або кращі якості як військових фахівців, хоча дехто з них, м'яко кажучи, гірко дивує.

Я про інше. Адже як б гарні та вдалі не були персоналії, але для входження до обов'язків на нову посаду і координацію між собою потрібен час і зусилля. Дезорганізації в наших військах і так чимало, і такі безбашенні кавалерійські атаки на здоровий глузд легко не минаються і ладу не додають. Втім, це типовий стиль безвідповідальності та невігластва, властивий багатьом можновладцям всіх поколінь, але сьогоднішня влада всіх їх перевершила на кілька порядків. Мільярд дерев, мільйон дронів на кухнях, великі будівництва на кожному кроці, що в результаті веде до провалів і поразок.

Нагадаю про ще одну, не таку вже й давню новачку “революціонерів” — зняття всіх начальників ТЦК гамузом. Крадуть, корумповані? Та таким маодзедунським

способом корупцію не викорени-ти, а шкоди завдали чималої. Це, звісно, не головна причина проблем з мобілізацією у військо, але свій внесок у її дезорганізацію та кволість такі безтямні кадрові революції додали. Читай вище, те саме: потрібен час, щоб нові призначенці увійшли в справу. І не факт, що вони будуть краще працювати і не будуть корумповані – переляки минають, випрацюються нові схеми і все повертається на старе. Має працювати вся система державних інституцій, незалежних і взаємно контролюючих. Не за принципом корпоративного консенсусу – рука руку має, а згідно з положеннями правової держави. Це тільки в телесеріалчиках легко взяти в дві руки автомати і всіх корупціонерів перестріляти під схвальний рев певного штубу глядачів, які потім стають виборцями. Як мовиться, якщо хочеш щось змінити на краще навколо, то почни із себе, отже, якщо хочеш перестріляти всіх негідників, подумай, чи не варто почати із себе.

Шосте. ЗСУ потребують поліпшення робіт інженерних військ та залучення цивільних будівельників до зведення укріплень та обладнання позицій. Ця робота зараз виконується армійськими підрозділами, що відволікає їхні сили, від свого безпосереднього призначення – воювати з ворогом. Крім того, другі та треті лінії оборони в найближчому тилу не будуються або ж хоч і будуються, але надто повільно. Треба залучати до цих робіт цивільних будівельників. Усе це робить наш противник, і якщо він щось робить, що є ефективним, то не гріх цей досвід запозичити. От у чому війська москвитів досвідчені, то це у веденні позиційних війн – “на ізмор”, на виснаження, а тому, поки йде саме позиційна фаза війни, маємо деякий їхній досвід і собі брати до роботи. До речі, вони не соромляться і не гордяться запозичувати наші доробки, ті, які давали нам раніше перевагу: вони значно поліпили у себе зв’язок, наклепали на цей час значно більше, ніж ми, дронів, поки ми пишалися цим, наспівуючи пісню “Байрактар”, надолужили нас і в кількості тепловізорів.

Одним словом, менше пихи, менше шоу і пропаганди, а більше діла і пошуку своїх справжніх переваг, які потрібно стрімко масштабувати. Закінчиться фаза позиційної війни, а вона неодмінно мине, тоді у нас і карти в руки – показати, що “ми браття козацького роду”, бо маневрова війна – це наш хист, споконвіку ми так воювали, творчо і з вогником в голові та діях. Але якщо ми раніше воювали на самоті, не в змозі відбитися від ворогів, що насідали з усіх боків, ветромляючи нам ніж у спину, то зараз наші партнери інші, і ми тепер точно не на самоті.

Попереду непростий період, однозначно найважчий з часу перших місяців повномасштабної війни. Горизонт хоч і захмарений, проте прогноз завтрашньої погоди цієї війни вказує на поліпшення, до нас іде атлантичне тепло, життю – жити, а деду морозу – смерть.

Слава Україні!
До Перемоги!

Вшанували Героїв Небесної Сотні

Просвітницько-меморіальне зібрання “День пам’яті Героїв Майдану” відбулося у Полтаві. Його організували Департамент культури обласної адміністрації, обласна асоціація фермерів і приватних землевласників імені Героя Майдану Віктора Чміленка, Полтавський офіс Українського інституту національної пам’яті, Полтавський державний аграрний університет за підтримки обласного краєзнавчого музею імені Василя Кричевського та Національного музею Революції Гідності.

На зібрання завітали народний депутат 5-ти скликань, учасник доленосних подій новітньої історії – проголошення Акту незалежності України 24 серпня та усіх трьох Майданів – рухівського, помаранчевого і Революції Гідності – **Іван Засць**, директор Національного меморіального комплексу Героїв Небесної Сотні – Музею Революції Гідності **Ігор Пошивайло**, директор Департаменту культури і туризму **Ірина Удовиченко**, секретар міської ради, в.о. міського голови Полтави **Катерина Ямщикова**, ректор Полтавського державного аграрного університету (ПДАУ) **Олександр Галич**, представник Українського інституту національної пам’яті в Полтавській області **Олег Пустовгар**.

Дізнатися більше про один із ключових моментів новітньої української історії й скласти шану тим, хто ціною власного життя у 2013–2014 рр. виборював незалежність, шлях “Геть від Москви!” та європейські цінності, до Полтавського державного аграрного університету прийшли активісти Майдану, ветерани російсько-української війни, науковці та студенти. “94 дні активного протесту: Революція Гідності тривала з 21 листопада 2013 року до 22 лютого 2014 року. Мирні акції почалися під євроінтеграційними гаслами, але згодом змінилися кампанією громадянської непокорності владному режиму експрезидента-втікача, державного зрадника Януковича – за незалежність від росії, проти корупції та порушення прав людини. Майдан остаточно зруйнував вплив російської імперії на політичні процеси в Україні, утвердив курс на ЄС і НАТО Другий рік поспіль героїчний подвиг Майданівців пошановується в умовах повномасштабної агресії росії. Ми знову боремося за свою Країну. Ми вдячні ЗСУ сьогодні за можливість жити!” – наголошувала модераторка заходу проректор з науко-

во-педагогічної роботи, доктор історичних наук **Тамара Шаравара**.

Хвилиною мовчання пошанували усіх воїнів-захисників, 94 дні боротьби та 107 полеглих за Незалежність учасників Революції Гідності, Героїв Небесної Сотні. Двоє з них – уродженці Полтавщини: **Ігор Сердюк** із Кременчука загинув 18 лютого, а **Андрій Черненко** з села Слободо-Петрівка Гребінківської громади того ж дня був поранений і помер у лікарні.

Особливу шану віддали фермеру **Віктору Чміленку**, який загинув від куль силовиків вранці 20 лютого 2014 року на вулиці Інститутській. Його ім’я об’єднало фермерів Полтавщини, адже обласна асоціація фермерів і приватних землевласників носить ім’я Героя України, Героя Небесної Сотні Віктора Чміленка. На зібранні завітали й фермери з усіх куточків Полтавщини та навіть з-за її меж – з Одеської області.

“Війна з росією розпочалася ще задовго до 2014 року, відразу після розпаду СРСР. У 1991 році нам поталанило відійти від тієї країни, стати на шлях самостійності, розбудови власної країни, її осередку – середньої класу, в тому числі й фермерства. За своє життя вдалося побувати у багатьох країнах, був і у росії. Бачив ту російську відсталість, яка, напевно, там і досі. На жаль, сталося те, що сталося. Війна триває, навіть наш сьогоднішній захід почався із запізненням через оголошення повітряної тривоги. Із 107 героїв Небесної Сотні, перших Героїв російсько-української війни був і фермер. Він з

Кіровоградської області. Він фермер і борець по духу. Такі як він, як його полтавські колеги, пройшли тернистий шлях становлення фермерства. Тож хочемо увіковічити пам’ять про фермера-Героя Віктора Чміленка, подбати про виховну роботу серед молоді. Ініціюватимемо запровадження наукової премії на честь Чміленка серед студентів-майбутніх аграріїв та встановлення у Полтаві пам’ятної дошки”, – наголосив **Василь Бурлака**, голова Полтавської Асоціації фермерів і приватних землевласників імені Героя Небесної Сотні Віктора Чміленка, ініціатор комеморативного заходу.

Для присутніх у залі аграрного університету продемонстрували уривки з документального фільму про Віктора Чміленка.

“Революція Гідності була найтривалішим і наймасовішим протестом в сучасній історії України. Але пам’ять – дуже складна, вона змінюється та нашаровується новими викликами, новим боєм через війну. Інфраструктура національної пам’яті вибудовується, починаючи з відкриття пам’ятних дошок на фасадах будівель, перейменування вулиць, вечорів пам’яті, створенням меморіалів та музеїв. Це дуже важливо для майбутніх поколінь, адже найпотужнішим виявом пам’яті та шани до героїв стане продовження їхньої боротьби за незалежну і процвітаючу Україну”, – певен **Ігор Пошивайло**.

“Майдан у повному розумінні слова створив із населення український народ. На ньому відпрацювали всі ті речі, які потім допомогли нам у російсько – українській війні. Це солідарність, відповідальність, волонтерство, добровільний рух.

Саме з Майдану люди пішли на війну, на якій показали, що для них сьогодні ідея незалежності та державності є дуже важливою. Люди не просто утверджували відчуття свободи та гідності, а у їхні серця вже дуже глибоко проникла ідея української держави як базової цінності для нашого народу”, – переконаний **Іван Засць**. На його думку, Революція Гідності – це поворотна подія в новітній історії тому українці повинні шанувати Героїв Майдану: “Ті люди не знали страху, тому що їхні серця були наповнені великою любов’ю. У сьогоднішньому фільмі ми бачили, як люди йшли “відбивати” своїх поранених побратимів попри небезпеку. Вони гинули, але йшли на допомогу товаришу, тому що їхні серця були наповнені відчуттями любові не тільки до своєї родини, а й до цілої України”.

“Майдан – це логічне продовження боротьби українців за відновлення й збереження незалежності. Адже Революція Гідності унеможливила потрапляння України у сферу впливу Кремля, ця подія – наш перший переможний бій у новітній народній російсько-українській війні за незалежність”, – зазначив у розмові із журналістами **Олег Пустовгар**, активіст усіх трьох Майданів.

Сцена конференц-зали Полтавського державного аграрного університету була оздоблена майданівською інсталяцією. А при вході експонували виставки світлин Революції Гідності від Полтавського обласного краєзнавчого музею та видань Музею Майдану, частину яких Ігор Пошивайло передав до бібліотеки університету. Зібрання завершилося музичною композицією народного ансамблю “Мал-А-Хіт” “І буде Весна!”

Полтавський офіс УІНП (за матеріалами інтернет-видань та офіційного сайту Музею Революції Гідності)

Вічна пам’ять...

Редакція газети “Слово Просвіти” щиро співчуває колишній співробітниці Наталії Андріївні Скринник у зв’язку з тяжкою втраченою – передчасною смертю чоловіка, художника **Олександра Юрійовича Скринника**.
Світла пам’ять покійному.

Як справи?

В Україні зросла кількість осіб, які вважають, що ситуація в країні рухається у неправильному напрямку. Про це свідчать результати опитування соціологічної групи “Рейтинг”.

На думку 36% опитаних, справи в країні йдуть у правильному напрямку, натомість 45%

вважають, що справи рухаються в неправильному напрямку. Ще 19% респондентів не змогли відповісти.

Серед українців віком 51+ рух справ в країні оцінюють позитивно 44% (проти 39%, які вважають, що справи рухаються у неправильному напрямку). Це єдина вікова категорія, де позитивна оцінка переважає над негативною. Тоді як серед наймолодших

правильним вважать напрямок лише 27%.

У західних регіонах дещо більше поширена оцінка, що справи йдуть у неправильному напрямку.

Більше половини українців також не вірять у масові заворушення або протести (53%). Так само більше половини вважають скоріше малоімовірним встановлення військової диктатури.

Джохар Дудаєв: Коли над Україною зійде українське сонце, росія зникне

Полтава — це “дивовижне яблучне сновидіння”

Джохар Дудаєв із 1985 по 1987 рік мешкав у Полтаві й працював на посаді начальника штабу 13-ї гвардійської важкої бомбардувальної дивізії.

А до цього 15 років служив у Сибіру. На тлі життя у Полтаві ті роки в книзі “Мільйон перший” дружина Алла Дудаєва назвала “сибірським ув’язненням”. Родина жила у будинку по вулиці Нікітченка (тепер Джохара Дудаєва, сучасний мікрорайон Сади-1).

У Полтаві чимало колишніх співслужбовців пригадують Дудаєва як чесного та порядного чоловіка.

У спогадах дружини відзначено, що попри те, що Дудаєв підняв дивізію на найвищий рівень боєготовності, про призначення на вищі посади не йшлося, оскільки у СРСР над Дудаєвим трималося тавро походження “чеченець”: у 1944 році Сталін весь чеченський народ оголосив “предателем”; того ж року російсько-комуністичний режим СРСР вдався до страшного злочину — людей силоміць переселяли переважно в Казахстан і Киргизію; під час депортації загинуло близько 100 тисяч чеченців, тобто приблизно кожен четвертий з усього народу; відразу після народження Джохара з родиною сталіністи депортували до Казахської РСР, де у засланих прожив 13 років.

У 1987 році родина Дудаєвих залишає Полтаву й переїжджає в естонське місто Тарту. “Ми їхали в Прибалтику, з жалем залишаючи благодатні землі України”, — так починається новий розділ книги Алли Дудаєвої про життя чоловіка.

Служба в Полтаві припала на початок так званої “горбачовської перестройки”, коли іноді просочувалася правда про “імперію зла”. Але, як неодноразово зазначав сам Дудаєв, його світогляд патріота формувався й у Естонії — під впливом Народних фронтів у тодішніх республіках Балтії.

У травні 1990 року Дудаєв добровільно залишив військову службу в армії СРСР і очолював виконком Загальнонаціонального конгресу чеченського народу, а 27 жовтня 1991 року чеченці обрали Джохара Дудаєва своїм першим президентом. Вже через кілька днів була проголошена незалежна Чеченська держава. Злочинний наказ про вбивство генерала-майора авіації, президента Чеченської Республіки Ічкерія Джохара Дудаєва підписав президент Росії Баріс Єльцин. 21 квітня 1996 року ФСБ заплентувала сигнал супутникового телефону Джохара Дудаєва у районі села Гехі-Чу, яке знаходилося за 30 кілометрів від Грозного. Одразу ж в повітря піднялися два літаки Су-25. Дудаєв загинув від вибуху ракети.

Пригадую 1994 рік. Тоді голова Полтавської крайової організації Народного Руху України Микола Кульчинський закликав полтавців допомогти громадянам Ічкерії (Чечні), які зазнали поневірян від російських єльцинських окупантів. Полтавські рухівці, зібрали кілька тонн “гуманітарки”, загалом по Україні вантаж налічував 50 тонн. Відправкою допомоги опікувалися В’ячеслав Чорновіл і “Червоний хрест”. Це було зворушливо: полтавці приносили до управи Руху теплі речі і ліки зі словами — для нашого Джохара.

Непростий шлях до увічнення в Полтаві

Ідея увічнити пам’ять виголошувалася одразу після вбивства провідника чеченського народу. Втім, будь-які спроби перейменувати вулицю чи встановити дошку наражалися на нервову реакцію тодішньої проросійської влади Полтави. Промовистий приклад. У 2007 році громадські організації “Молодий Народний Рух”, “Тризуб”, Міжнародний антиімперський фронт та УНА-УНСО встановили меморіальну дошку на будинку по вулиці Нікітченка, де жив Дудаєв. Але невдовзі влада тодішнього мера Матковського замість того, щоб “узаконити”, прибрала її.

У назві вулиці Нікітченка звеличувався радянський військовий діяч, командир 95 гвардійської стрілецької дивізії армії СРСР. Ця назва пережила деколонізацію, але не деколонізацію: торік міська топонімічна комісія, до якої належу, ухвалила включити до анкети з голосування на інтернет-платформі “Едем” пропозицію перейменувати

15 лютого з нагоди 80-річчя від дня народження відкрили пам’ятну анотаційну дошку на честь першого Президента Республіки Ічкерія Джохара Дудаєва. Нове місце пам’яті на пошану борця з російським імперіалізмом створили в Полтаві, оскільки з цим містом пов’язані життя і діяльність майбутнього чеченського військового, державного та політичного діяча.

вулицю Нікітченка на честь Дудаєва. Приємно, що полтавці масово вибирали поміж інших варіантів нової назви саме цю. Тож депутати міської ради при прийнятті рішення спиралися на волю полтавців. А ще перейменування стало поштовхом до появи інформаційної дошки. 31 січня 2024-го виконавчий комітет Полтавської міської ради ухвалив рішення про її встановлення, а ініціатором виступило Генеральне представництво ЧРІ в Україні. Встановили на будівлі дитячої поліклініки, що розташована на вулиці Джохара Дудаєва, будинок 2. Хотілося б, щоб комунальні служби міськвиконкому всі будинки цієї вулиці очистили від вивісок “нікітченка” й щоб невдовзі вже висіли правильні вуличні аншлаги/показники: Джохара Дудаєва.

На дошці викарбувано цитати з книги Джохара Дудаєва “Атака ічкерійського Вовка”: “Коли над Україною зійде українське сонце, росія зникне. Найбільша помилка — це знехтувати українцями, вважати їх слабкими, образити українців. Ніколи не ображайте українців. Українці ніколи не бувають такі слабкі, як вам здається”. “Не дай Всемогутній аллах вигнати українців або відібрати щось у українців”.

Відкрили дошку пам’яті прем’єр-міністр Чеченської Республіки Ічкерія в екзилі Ахмед Закаєв та секретар Полтавської міської ради Катерина Ямщикова.

“Сьогодні весь цивілізований світ усвідомив, що говорив Джохар Дудаєв 30 років тому, коли він заявляв про те, що Росія становить реальну загрозу для всього людства та світу. І тоді ж він у своїх виступах говорив про те, що Україна — єдина країна і нація і народ, який може златати хребет цього монстру. І його слова виявилися насправді пророчими. Ми ніколи не станемо на коліна і не пробачимо ворогу ті жертви, які український і чеченський народи зазнали в ці останні 30 років. Україна відрізняється від інших країн тим, що першою визнала нашу незалежність — незалежність чеченської держави, що нині перебуває під російською окупацією. І за те, що ви увічнюєте пам’ять нашого лідера, ми щиро вдячні. Особливо тепер нам це важливо. Ми, чеченці, наразі не маємо права відвідати могилу нашого національного лідера. Ми знаємо, де він похований. Але тримаємо це в секреті, тому що варвари, які окупували нашу країну, не мають нічого святого. Для світу росія стала символом зла. Вони не зваяють на втрачені: ні свої, ні своїх противників. Але я вірю, що українці при підтримці всього цивілізованого світу зможуть відстояти мир і наше майбутнє. Щиро дякую всім, хто приділив увагу чеченській трагедії та увічнив пам’ять

нашого національного лідера”, — заявив Ахмед Закаєв. Він додав, що у всьому світі є 32 міста, де площі та вулиці мають ім’я Джохара Дудаєва.

Перед учасниками урочистої церемонії промовляли заступник голови Полтавської ОВА Антон Чубенко, голова Полтавської РВА Дмитро Романов, секретар Полтавської міської ради Катерина Ямщикова, перший заступник міського голови Валерій Пархоменко та народний депутат України Андрій Боблях, генеральний представник уряду Ічкерії в Україні Ахмад Альвієв, заступник командира батальйону ім. Шейха Мансура Мансур Самашкинський та інші чеченські воїни, які стали на захист нашої держави.

На церемонію відкриття завітали гості з Києва. Іван Заєць — член Головної ради Всеукраїнського товариства “Просвіта”, учасник доленосних подій новітньої історії-проголошення Акту незалежності України 24 серпня та усіх трьох Майданів — рухівського, помаранчевого і Революції Гідності, людина, яка стояла біля витоків незалежності, борець за незалежність України у ХХ ст., — назвав відкриття пам’ятної дошки Дудаєву у Полтаві “подією національного масштабу”.

“У Полтаві ми відкриваємо цю пам’ятну дошку на честь великої людини, людини мудрості й честі — Джохара Дудаєва. Це не просто регіональна подія, це подія національного масштабу. Чому це людина честі? Тому що ніхто так не схарактеризував природу російської держави, російського народу — цієї російської спільноти як варварського народу, як це зробив Джохар Дудаєв. Він використовував термін “русизм” і казав, що російський народ і російська влада отруєні ідеологією цього русизму, ідеологією людононенависництва, людогубництва, ідеологією тоталітарною, і, якщо ми не будемо дивитися на цю державу саме з такої планки, а будемо розглядати війну чеченського народу з росією чи війну України з росією з позицій боротьби демократії й тоталітаризму, то ми повинні задивлятися на цю проблему. Треба її розглядати як боротьбу варварства з цивілізацією, зла з добром. Так говорив цей великий чоловік. Це був великий воїн. І ми так само повинні задивлятися в його постать і в постать наших воїнів. Ми нині розуміємо, що український воїн є суб’єктом не тільки української, а й світової історії, бо ми не просто захищаємо Україну, а захищаємо весь цивілізований світ... Ми мусимо усвідомлювати, що їхня ідеологія штовхає російську владу й народ до винищення всіх тих, хто не хоче розчинитися в цій ординській спільноті, хто хоче жити на свій розсуд, бу-

Ахмед Закаєв

дувати життя своїми руками... Я думаю, що треба звертатися до Джохара Дудаєва, як до мислителя, пророка, великої людини”, — зауважив Іван Заєць. Він зачитав вірш “Джохар Дудаєв” авторства класика української літератури Дмитра Павличка:

Він народився у вагоні,
В тюремнім темнім ешелоні,
Що віз народ його в Сибір.
Йому на маминому лоні
Сльозами вмивали душу й зір.
Колеса в колісковій пісні
Збивались на слова залізи:
“Помре, нема тобі життя,
І вижбурне тебе з вагона
Повсюдносуща охорона
Вовкам сибірським на жраття!”
Та непокірна й віща мати
Дитину сповивали в шматки,
Молилася до немовляти,
Немов до Господа: “Живи!
Живи, моя чеченська крові,
Моє дитя ясне й здорове,
Вбирайся в силу і закови,
Що куті волею Москви
На серці нашім, — розірви!”
І сталося! Кайдани впали,
Джохар одкинув їх, мов груз.
Та не на те завоювали
Кавказ російські генерали,
Щоб одвартать його комусь!
На світовому перехресті
Горить Чечня! Горить Джохар —
Великий воїн волі й честі,
І віє в очі дим і згар,
І танки сунуть, як потвори,
Вертається у вільні гори
Московського ярма тягар.
В крові свободи голос тоне
(А світ ховається в брехні!)
І знов сибірські ешелони
Москва готує для Чечні.
І для Чечні, й для України,
І для Європи — місце є,
Є кулемети й карабіни,
І дрім колочий у три зміни
Нова імперія снує!

О люди, вирости в неволі,
Від послушництва ниці й кволі,
Чекає вас тяжка судоба,
Товарняків гулки колеса
І тюрми від Пелопоннеса
Аж до Чукотки! Проклятьба
Й душі подвійної ганьба,
Допоки з непокірних сяєв
Не зродиться Джохар Дудаєв
У серці кожного раба!

Директор Музею Революції Гідності Ігор Пошивайло сказав: “Це війна не лише за територію, не лише за ресурси, не лише за майбутнє — це війна за минуле, це війна за пам’ять: за нашу історичну пам’ять, за нашу культурну ідентичність. Я народився в Полтаві та пам’ятаю, як вчився тут, що про Джохара Дудаєва говорили. Але говорили переважно не публічно і ця інформація, перекази, і навіть легенди про цю унікальну постать, — вони насправді говорили про високий авторитет цього незвичайного командира. І в контексті цієї війни ми розуміємо, що Росія поневолювала народи століттями, що вона нав’язувала свої міфи, вона нав’язувала не наші цінності, вона вбивала і приховувала правду про наших героїв. І дуже важливо, що якраз сьогоднішня подія і щира вдячність всім ініціаторам — полтавській владі, всім причетним до цієї події, що справді герої боротьби з російським поневоленням пошановуються. І вони надихають, і мобілізують на подальшу боротьбу”.

Олег ПУСТОВГАР,

представник УІНП в Полтавській області

О. Пустовгар, І. Пошивайло, І. Заєць, охоронець прем’єра в екзилі

Закінчення.
Поч. на стор. 1

Битва за Мощун, яка врятувала Київ

Олександр Марченко, позивний “Каменярь”. Одним із перших став на захист України в лютому 2022 року. О. Марченко – депутат Верховної Ради VIII скликання, представник національних сил від партії ВО “Свобода”, громадський діяч, не лише опікувався нашою національною історією, перспективами української освіти, а пройшов пекло російсько-української війни з 2014 року у складі 72-ї ОМБр імені Чорних Запорозжів, був поранений під містом Красний Луч, а у 2015 році указом Президента України нагороджений орденом “За мужність” III ступеня.

Народився 14 січня 1965 року в с. Рибчинці Хмельницького району Вінницької області. Отримавши освіту “інженера-будівника”, О. Марченко багато років був керівником та власником ПП “Каменярь” у Білій Церкві. Був головою правління ТДВ “Білоцерківський кар’єр”, керівником та засновником Білоцерківської міської ТО “Спортивний клуб “Каменярь”. З 2008 року очолює Білоцерківську організацію ВО “Свобода”.

Ірина Герашенко, народна депутатка, співголова фракції “Європейська Солідарність”, по-доброму згадує Олександра Марченка: “З великою повагою і теплою згадкою колегу, з яким працювали разом в попередньому парламенті. До свого депутатства Сан Саніч служив в 72-й бригаді, а ми з 2014 року її підтримували. Часто обговорювали потреби підрозділу, який тоді захищав Авдіївку і інші складні напрями, разом відчували їх ППД...”

Із перших хвилин повномасштабного наступу пішов на фронт у складі комбатантного об’єднання “Легіон Свободи”. Маючи вже певний військовий досвід, Олександр Олександрович взяв на себе відповідальність і керував у перші дні під Мощуном хлопцями-добровольцями. Він став наставником і порадиником, побратимом і рідною людиною для тих молодих юнаків, які ще не дивилися в очі війни, яким потрібна була підтримка.

Як згадує про березень 2022 року Андрій Марченко, що пліч-о-пліч стояв із дядьком на обороні Києва: “На нас ішли 22 км кацапської техніки. Проти нас виступав найелітніший кацапський 331-й костромський парашутно-десантний полк. Кожного дня були дуже сильні артилерійські обстріли. Загибло дуже багато місцевих людей. Вороги крили все підряд, стерли з лиця землі Мощун. Кожного дня гинули наші хлопці. А з вечора 5 березня ми вже вступили у ближні бої з ворожою піхотою. Позиція була тяжка. Піщаники, морози -10-15 вночі. В окопах завжди стояла вода по 10 сантиметрів. Ніхто не відступав. Утримували. Олександр Марченко як командир позиції “Граніт” проявив себе справжнім героєм та безстрашним вояком. Допомогав хлопцям, організував допомогу, збирав волонтерів, щоб допомагали бригаді. Всі складні, важкі рішення брав на себе...”

Головний сержант, стрілець, помічник гранатометника у складі 72-ї окремої механізованої

бригади імені Чорних Запорозжів Олександр Марченко (позивний “Каменярь”) загинув 6 березня 2022 року в селищі Мощун, відбиваючи атаку російських загартників на Київ.

Сили духу і волі Олександр Марченку вистачило б на довгий шлях боротьби, але ворожа арта на початку березня 2022 року обірвала життя батька і чоловіка, народного обранця і Людини з великим безстрашним серцем. Разом із Олександром Марченком ворожий обстріл обірвав життя 23-річного Нікити Бражника з України і 26-річного Володимира Шаблевського з Білої Церкви, які в надскладних умовах трималися один за одного у вогняному пеклі Мощуна.

Олександр Марченко – один із небагатьох народних депутатів і політиків, який був поруч із наро-

вітянин-новатор, економіст за фахом, людина честі та чину, грузин з українським серцем, старший лейтенант, командир роти 72-ї ОМБр імені Чорних Запорозжів на позивний “Піночет”.

Бадрі народився у місті Сагареджо (Грузія) 3 січня 1980 року. Згодом переїхав на батьківщину матері – рідну Черкащину. Закінчив Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут” із “червоним” дипломом. Після навчання впевнено і швидко піднімався на державній службі. Починав свою кар’єру провідним економістом, працював у КРУ Оболонського району м. Києва, згодом став начальником відділу Департаменту освіти і науки, молоді та спорту. Бадрі не служив у армії, але закінчив військову кафедру в університеті. Тому, коли 2014 року в Україні почалася війна, пішов добровольцем на фронт, хоча й мав бронь від КМДА. 1 вересня 2014 року він став до лав 14-го батальйону Черкаської ТРО. А вже за чотири дні був на передовій. Коли загинув командир роти, то Бадрі змінив його. Згодом 14-та ТРО стала частиною Білоцерківської 72-ї бригади.

За службу в АТО був неодноразово нагороджений, зокрема, орденом “За мужність” III ступеня. Бадрі демобілізувався у вересні 2015-го й він повернувся до столиці, але у вільний час навідувався до побратимів на передову: привозив потрібні речі й дуже радів, як змінилося українське військо від початку війни.

Після фронту працював у столиці. Був директором КНП “Освітня агенція міста Києва”. Колеги називають Бадрі новатором освіти та багатогранною особистістю. Він створив освітню програму BookVAR для вивчення фізики та хімії з використанням технологій віртуальної реальності, мав багато інноваційних освітніх планів.

З перших днів повномасштабного вторгнення Бадрі записався до лав територіальної оборони, а згодом приєднався до рідної 72-ї бригади. Хоча міг скористатися броньовою від КМДА, до того ж його сину Даміру на момент початку війни не виповнилося й року. Але Бадрі вирішив захищати Батьківщину.

дом у найскладніші історичні моменти і віддав своє життя заради збереження Української держави.

Андрій Єрмоленко, позивний “Майдан”. Батько чотирьох чудових дітей, прекрасний сім’янин, правдолюб, людина із золотим серцем і руками, активіст Революції Гідності, Майдану, який із сотнями українців добровольцем вирушив на Схід у 2014 році, пройшов Дебальцеве, Авдіївку, мав нагороди відзначення за участь у антитерористичній операції. Та коли розпочалася повномасштабна війна у складі 72-ї ОМБр імені Чорних Запорозжів став добровольцем на захист України. Мощун став місцем випробування надлюдських сил і можливостей Андрія, але клятий ворог обірвав його життя у перші дні березня. 36 років назавжди...

Дружина Надія Єрмоленко згадує про чоловіка: “Андрій був дуже світлою людиною, справжнім патріотом, люблячим батьком та чоловіком. Завжди всім допомагав, любив життя і свою сім’ю, мріяв про гідну й процвітаючу Україну”.

Осиротіли донечки і сини Андрія, але Київ не дістався окупанту.

Бадрі Лолашвілі – ос-

Бадрі Лолашвілі

Брат Павло Лолашвілі згадує: “Брат стверджував, що ворога потрібно зупинити до того, як він заїде в столицю. Казав, що не зможе пояснити синові, навіщо воював на Донбасі, якщо Київ візьмуть. Я бачив, що він рветься на передову. І було лише питання часу, коли він туди потрапить”.

12 та 13 березня в Мощуні точилися надзвичайно жорстокі бої за Київ. Ворог наступав. Українські військові скільки могли відбивали атаки. Але сили були нерівні. Тому 13 березня наші захисники отримали наказ відступати. Бадрі чомусь не зміг цього зробити. Коли за півтора місяця у травні 2022 знайдуть його тіло, у виванку про смерть напишуть: загинув у близькому бою від кульового поранення.

Командир роти Бадрі Лолашвілі загинув 13 березня 2022 року під час боїв за Київську область. Життя 42-річного захисника обірвалося біля села Мощун. Старший лейтенант Лолашвілі посмертно нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

Маленький син Дамір ніколи не відчує батьківських обіймів, родина навіки втратила прекрасного сина, брата, друга, але Бадрі не міг зробити по-іншому, адже він дуже любив Україну.

Битва за Мощун – один із переломних моментів нашої сучасної російсько-української війни. Стратегічний об’єкт, який відкривав шлях на Київ. Але не допустив прориву. Тут зруйновано майже 80% домогосподарств. За інформацією Київської обласної військової адміністрації, внаслідок російської військової агресії постраждали всі будинки.

Загарбники безжально обстрілювали село та позиції українських захисників. Через ці обстріли село стало одним із найбільш зруйнованих сіл в Україні. Мощун і позиції захисників кілька разів переходили з рук у руки й щоразу, під час атак, Україна втрачала своїх кращих синів та дочок. Але вони здійснили неймовірний подвиг. Подвиг, про який мають знати всі.

На місці загибелі наших захисників у Мощуні створюється меморіал “Янголи

Перемоги”. Унікальним і промовистим є той факт, що саме родина Бадрі Лолашвілі – мама Лариса Павлівна, брат Павло Лолашвілі виступили з ініціативою облаштування в лісі, де відбувалися бої за Мощун, Меморіалу на честь Героїв. У червні 2022 року на місці трагедії рідні Бадрі Лолашвілі встановили йому пам’ятник. З часом вони заснували Благодійний фонд “Бадрі Лолашвілі”, метою якого було встановити всіх, що загинули на цій стратегічній ділянці фронту, та відшукати їхніх родичів. Павло разом з мамою Ларисою Павлівною не пропускають жодних вихідних, аби навідали найближчу людину. Більше того, вони взяли на себе священний обов’язок – допомогти рідним знайти й встановити імена тих, хто в боях за Мощун віддав своє життя. Вони гуртують довкола себе родини, які втратили в цьому вирішальному бою своїх рідних та близьких. Благодійному фонду “Бадрі Лолашвілі” вдалося встановити 112 воїнів, які полягли в битві за Мощун. Фонд також постійно організовує зустрічі рідних та близьких загиблих героїв, проводить заходи із вшанування їхньої пам’яті. До акцій пам’яті долучається громадськість Мощуна, Гостомельська селищна влада, освітяни Києва. 11 березня 2023 року на місці героїчної оборони Києва у селі Мощун за ініціативи родини Бадрі Лолашвілі встановлено пам’ятний знак “Янголи Перемоги”.

Ми не маємо права забути наших Героїв, Янголів Перемоги. Сьогодні ми тут на нашій вільній, неокупованій землі завдяки гідним, сміливим синам України. Саме тому збереження пам’яті Героїв Мощуна – це обов’язок кожного українця, влади, держави. Створюється книга пам’яті Героїв Мощуна. Ведуться подальші дослідження історичної правди про запеклі бої. Війна триває, але хід цієї війни змінили наші захисники – Янголи Перемоги!

Вічна честь і слава Героям України!

*Янголи Перемоги,
Душі безсмертних Синів,
Хто крізь вогонь і пекло
Землю відстоять зумів...
Мамина тиха молитва,
Божжа свята благодать,
Над Україною вічно
Янголи Миру зорять...*

Підготувала **Ірина ГОЛОВАЙ**, викладачка, керівниця журналістського гуртка ІТА-ЮНПРЕС Київського палацу дітей та юнацтва

Фото з інтернету та сімейних архівів родин захисників

Олександр Марченко

Андрій Єрмоленко

Василь МАРОЧКО,
доктор історичних наук,
професор

Український народ, як і 90 років тому, знемагає від московської тиранії. Зруйновані міста, села, щодня гинуть люди, особливо діти, поля засипані мінами. Агресор, прикриваючись ядерною дубинкою, насміхається над цивілізованим світом, не приховує свого наміру і надалі вбивати українців, навіть хизується власними злочинами перед софітами телевізійних камер. Частина світу засудила агресивну війну, надає фінансову і військову підтримку українському народові, який виборює право на життя. Але у світі є політики, які відмовляються від підтримки України, обравши роль дозаторів української крові. Вони спостерігають за виснаженням і знекровленням України, ставши на шлях свідомих співучасників злочину геноциду.

Мовчазні терикони Донбасу, ніби знедолені вдовиці, сумно спостерігають за долиною смерті, усяну трупами полеглих героїв. Монументальні обеліски трудової звитяги донецьких вуглекопів виявилися не лише свідками сталінських злочинів у 30-х рр., але й сучасних спадкоємців теорії і практики сталінізму. Путін, як свідчить його зізнання американському журналісту Такеру Карлсону 9 лютого 2024 р., заздрить Гітлеру і Сталіну, хоче затесатися між ними. Він перевершив двох диктаторів, позаяк визнаний міжнародним злочинцем за крадіжку українських дітей.

У червні 2016 р., презентуючи у Краматорську свою книгу "Голодомор на Донбасі", я вперше побачив на міському асфальті "полум'яні" (від полум'я) вітання росіян для російськомовних жителів міста. Уже тоді помітив чимало спільного між злочиним Голодомором і повзучою окупацією українського Донбасу: наявність єдиного центру ухвалення рішень – Москва. Ми продовжуємо сперечатися про кількість жертв Голодомору-геноциду, наша совість і національна гідність затиснуті у діапазоні 3,9–10,5 млн його жертв. Недорахувалися у першому випадку, матимемо порожні могили, а в іншому перетворимо соціум на суцільний цвинтар. Абстрактно зафіксована пам'ять – небезпечне явище, яке руйнує душу нації. Щодня в українських селах і містах хоронять полеглих героїв, майорять синьо-жовтими стягами кладовища. Скільки їх загинуло? Чому боїмося визнати, ніби чогось соромимось?

Терикони Донбасу, ніби застигли сфінкси єгипетських пірамід, оберігають спокій і пам'ять українських воїнів. З безіменних висот видно велич їхнього подвигу. У роки Голодомору терикони вказували голодним селянам шлях до порятунку. Хлібороби

Засмучені терикони Донбасу – свідки Голодомору та злочинів рашизму

24 лютого 2022 р. українці прокинулись від вибухів російських ракет і бомб. Розпочалася агресивна війна Росії проти України, яку кремлівський фюрер назвав "спеціальною військовою операцією". Її брехлива мета – захист людей Донбасу від "геноциду з боку київського режиму". Десять років поспіль він захищає їх від Заходу, від євроінтеграції і цивілізованого життя, брехнею і силоміць заганяючи у минуле. Саме Європа прийняла кілька мільйонів українських біженців, надала притулок жінкам і дітям. Восени 1933 р. Ліга Націй не підтримала її спікера Й. Мовінкеля, який закликав міжнародну інституцію надати допомогу голодуючим селянам України. Кілька тисяч біженців голоду перетнули тоді Дністер, Збруч і сухопутний кордон УСРР, уникли трагічної долі жертв Голодомору. Два типи геноциду зустрілися через 90 років: Голодомор і злочини російських нелюдей проти людяності. У вересні 1923 р. уряд України подав позов до Міжнародного суду ООН в Гаазі проти Росії абсурдного обґрунтування Росією своєї агресивної "спецооперації", тобто вигаданого Кремлем геноциду на Донбасі. 2 лютого 2024 р. високий суд прийняв позов України до розгляду.

Луганщини, перетнувши річку Сіверський Донець, власне опинилися у Донбасі (за Донцем). Напередодні сталінської соціалістичної реконструкції (примусова колективізація), тобто революції "згори", в усіх п'яти округах краю переважали українці: у Старобільській – 89,4%, Артемівській – 87,3%, Сталінській – 74%, Маріупольській – 61%, Луганській – 59,8%. Діяли п'ять національний районів: два російських, три грецьких. Знаходилося місце і для німців, які обрали селище Нью-Йорк. Усі жили мирно, збагачуючи промислово-аграрний район соціально-побутовим розмаїттям. Старобільська округа з 11 районами і 186 сільрадами уособлювала велику громаду українських хліборобів, адже росіяни домінували там лише у 14 сільрадах.

Українізація, хоч і була ідеологічно керованою, живила і підсилювала українських дух. Наприкінці 20-х рр. 36,2% мешканців міст визнали українську мову рідною. Критерієм ідентичності вважалася розмовна українська і письмо. За таких обставин українцями вважали себе 43% гірників і металістів регіону, хоч постійно розмовляли українською лише 15%. На "кухні" нею спілкувалися більше третини – "суржиком", але ментально зберігали своє українське походження. Опір українських селян хлібозаготівлі засвідчив соціально-економічну самобутність українців, які не корилися радянським окупантам, тому режим застосував проти них терор-голод. Не випадково Сталін припинив українізацію в апогей Голодомору, щоб зруйнувати національну самобутність українців, тобто позбавити її економічних основ і духовних важелів – мови, культури, історії.

У 1931 р. союзний уряд запровадив дивну колізію набуття "подвійного" громадянства: "громадянин тієї республіки, на території якої він постійно проживав" автоматично вважався громадянином СРСР. Законодавець "лібералізував" умови набуття громадянства: якщо "через національність або походження вважає себе за зв'язаного з іншою союзною республікою, то він може обрати громадянство тої республіки". Виявляється, що українці РСФФР чи північного Казахстану мали законне право вважати себе громадянами України. Селяни не мали паспортів, крім квітаний про позбавлення їхнього зерна, тобто зафіксовані на папері вироки про неминучу смерть від голоду. Безпаспортний колгоспник, ніби кріпак, не мав права залишити село без дозволу сільради і голови колгоспу.

Українські демографи вбачають в урбанізації Донбасу порятунком для селян. Аргумент простий: можливість працевлаштування і отримання зарплати. За умов карткової системи продуктового забезпечення (1929–1934) малокваліфікована робоча сила, до якої належала сільська молодь, втрачала шанс потрапити до двох перших категорій, а третя і четверта не мали належного і постійного забезпечення. У 1927–1931 рр., судячи з досліджень тодішнього демографа і статистика Костянтина Воблого, міське населення Донбасу збільшилося на 857 тис. осіб, а сільське зменшилося на 700–800 тис. осіб. Загадковий соціально-демографічний обіг населення, який складно назвати "механічним рухом". Колективізація спонукала заможних селян продавати майно і розчинитися у міс-

тах, а жертви розкуркулення, крім "виселок" в Україні, прямували до Сибіру. У зазначені хронологічні терміни народжуваність у містах знизилася на 15%, у селах – на 24%. Соціальне уярмлення – не краща умова для розмноження.

Примусова колективізація, прихильником якої був Сталін, поглибила соціально-економічну проблему – аграрне перенаселення, яке накопичувалося десятиліттями. У колгоспах виявилось 6,8 млн "зайвих людей", тобто не зайнятих у виробництві, а працевлаштованими були 8,7 млн осіб. Большевицький політичний принцип "Хто не працює, той не їсть" став для понад половини колгоспників вироком. У 1933 р. до колгоспів, ніби до резервацій, загнали близько 20 млн осіб, а "зайвими" виявилось 56%. Незважаючи на домінування ручної праці в колгоспах, вони не могли задовольнити оплачувану роботою селян, особливо підлітків і осіб похилого віку. Лишалось сподіватися на порятунк у місті.

Новобудови п'ятирічкі були зацікавлені у кваліфікованих професіях, навіть у землекопах. Сільська молодь намагалася потрапити на будівництво фабрик і заводів. Драматична доля сільського юнака постає у фільмі О. Довженка "Іван" (1932). Ментальна і соціальна трансформація ламала звичний спосіб життя урбанізованих селян. Але не кожному поталанило зацепитися за міські окопи. За першу половину 1932 р. вдалося "завербувати" разом з "відходниками" (сезонні наймані робітники) близько 300 тис. осіб. На підприємства об'єднання "Луганбуд" планували залучити 156 тис. робітників, а оформили лише 40 тис. осіб. Металургійний комбінат "Азов-сталь", який сьогодні лежить у руїнах від російських ракет і бомб, виставив восени 1932 р. від 11 до 14 тис. нарядів, а "завербував" 3201 особу.

Інколи селяни одразу поверталися від заводських воріт, не отримавши харчів і "підйомних" коштів. Шахти Донбасу, куди подався на заробітки О. Стаханов (хотів купити коня і плуга), планували залучити 20 тис. шахтарів, а отримали 12 тис. майбутніх "ударників". Вугільна галузь розраховувала у 1932 р. на 231 тис. професійних вуглекопів, але не дорахувалася 52,4 тис. осіб. Їхали з Білорусії, Росії, Татарстану, од-

нак, крім соціолінгвістичного інтернаціоналу в жахливих бараках шахтоуправління, набрати бажану кількість пролетаріату не вдалося. Його лави поповнювала переважно молодь віком до 22 років, яка становила 76% контингенту, серед яких 80% сільські парубки. Фабрично-заводський котел переварював їхню ментальність, покривав русифікованим лоском. Сільські юнаки, повертаючись "на побивку" у села, починали "штокати", називати півня – "пйовень".

Повзуча асиміляція, ніби розпечений чавун, розливалася жагучими струмочками чужої мови, культури, побуту, звичаїв і радянських обрядів. Якщо додати ще й керуство у Червону армію, то система військово-політичної операції з русифікації досягла тоді свого запланованого успіху. Колективізація, форсована індустріалізація, Голодомор, політичні репресії виявилися тоді засобами системної "денацифікації" українського соціуму. Його відлуння проявило себе у 2014 р. на вулицях Донецька, Луганська та інших міст. Денацифіковані мешканці міст добровільно і примусово одягнули форму окупанта, перетворилися на вугільний порох. Вони перебували в полоні подвійного громадянства – СРСР і України, жили подвійним життям, обрали Рашу, але далеко не всі.

Сталінські хлібозаготівлі у 30-х рр. означали свідоме позбавлення селян хліба і продовольства, тобто дію з наміром навмисної організації голоду. Окупаційна радянська влада привласнила урожай колгоспів і селянських господарств, обклавши їх натурально-грошовою повинністю. Навіщо було в районах Донеччини перевиконувати план хлібозаготівлі на 108%, ніби основним девізом соцзмагання було вбивство селян голодом. На Луганщині також прагнули досягнути максимальних показників вилучення хліба, але спромоглися лише 95%. У 1931 р. забрали 171 тис. т зерна у господарствах 10-ти районів "класичного" Донбасу. Перевиконуючи плани хлібозаготівлі, уповноважені партії супроводжували їх аплодисментами. Середньовічний кат, опускаючи гільйотину чи сокиру на шию нещасної жертви, не дозволяв собі жодних емоцій. А большевицькі "червоні валки" з хлібом відбувалися з піснями й переможними гаслами.

Села, колгоспи, сільради, які не виконували державної хлібозаготівельної повинності, опинилися на "чорних дошках", тобто в соціальних резерваціях. У них вивозили хліб, сіль, гас, продукти, позбавляли селян майна, стягували дотермінові кредити. 28 серпня 1931 р. 6 сільрад Краматорського району опинилися в ізоляції, стали "чорно-режимними". Їх застосовували у селах Біловодського, Старобільського, Троїцького, Кадіївського районів, а 2 грудня 1932 р., тобто за кілька днів до оголошення "всеукраїнської чорної дошки", розіп'яли на ідеологічній гільйотині 12 колгоспів, 6 сіл, одноосібні господарства у 25 селах. Уряд не приховував цієї форми масових катувань голодом. Газети рясніли воїновничими звітами про "чорні дошки", закликами "призупини-

ти знищення кроликів” у підсобних господарствах шахтоуправління, зосередити на “куркулях-саботажниках всю силу революційної законності”. У 1932 р. хлібороби Донбасу зібрали 1,2 млн т збіжжя, а хлібозаготівлі сягнули 45% валового збору, що зруйнувало хлібофуражний баланс регіону. Наслідки виявилися руйнівними: занедбані поля і вимерлі села, масовий мор худоби, десятки тисяч біженців голоду.

Більшовицька ідеологема “союз робітничого класу і трудового селянства” дала моральну тріщину. Селян позбавили хліба, але і робітників не нагодували. Від голоду потерпали селяни с. Смолянинове на Луганщині, яке знаходилося за 18 км від селища Третя Рота – батьківщини поета В. Сосяри. Майже поряд, але в селі Борівське, народився сталінський маршал К. Ворошилов. У 1933 р., довідавшись про Голодомор, письменник потрапив у психоневрологічний диспансер, а його воявничий земляк спокійно підписував протоколи про розстріли репресованих офіцерів. Племінник Мишка Ворошилов, який сприйняв воявничу натуру дядька, ходив із залізним шупом дворами с. Смолянинове, забирав хліб, продукти, організував так званий “летючий ескадрон”. Зникли кати й жертви, але залишилась ідеологія великодержавного шовінізму в Росії. Вона повернулася на Донбас вогневим валом російських гармат, божевільними намірами “денацифікації”, а насправді фізичного і духовного нищення українців.

Шахтарі й металурги 30-х рр. не жирували, справді уособлювали пролетаріат. Місто не могло врятувати голодних селян, позаяк міське населення перебувало на картковому забезпеченні хлібом, борошном і крупами. У четвертому кварталі 1932 р. Наркомат постачання УСРР виконав план продовольчого забезпечення на 46%. Норму карткового постачання металургам, машинобудівникам і хімікам зменшили до 200 грамів, а протягом грудня 1932 – лютого 1933 р. її урізали на 40–60%. “Всесоюзна кочегарка” густим димом заводів і фабрик, ніби ладаном, покрила села Донеччини. У Мар’янському районі, як свідчать очевидці Голодомору, померла третина греків. Мешканець с. Костянтинівка П. А. Щадько згадував: “Мені розповідав один з працівників МТС, як у 33-му році його жінка ходила на ніч до утовноваженого, а вранці приносила додому трохи борошна. Розповідав і плакав у присутності своєї дружини-гречанки – жінки незвичайної краси”. У селах промислового краю траплялися і випадки людоїдства.

Навесні 1933 р. територія Голодомору охопила 29 районів Донецької області. Органи ДПУ подібно сучасним загонам ФСБ РФ “зачищали” вимерені села, відстежували політичні настрої людей, фіксували випадки голоду і масової смерті. У їхніх звітах постають 66 сільрад, 70 колгоспів у 21 районі. Загси перестали тоді реєструвати померлих, а окремі сільради зафіксували 197 полеглих (Авдіївська сільрада № 2). Багатотраждальне місто Авдіївка, яке захищене російським агресором у наш жахливий час. Село Благотайне втратило тоді “благодать”, у якому від голодної смерті померли 120 селян. Живі чатували біля шахт. Очевидець голоду Г. І. Старостенко згадував: “На шахті люди знали, коли гине коняка, і

один знайомий дав знати нашому батькові. От ми йшли до кар’єру, всі – батько, мама і ми, – і чекали, поки привезуть коняку. Що ж там робилося страшно згадати”. У с. Шапарському Новопокровського району, яке у 1929 р. мало 414 дворів селян-українців, у березні 1933 р. лишилося 230, але у 190 з них не було жодного грама хліба. Колгоспники отримали на трудодень 500 грам зерна, тому у селі лежали виснаженими 500 осіб, а щодня помирало 8-10 осіб.

Жертвами Голодомору були українці, росіяни, греки, німці, які опинилися в епіцентрі жахиття. На території Верхнетеплянської сільради від голоду померли 267 селян (Шеховцови, Тітови, Серови, Зотови), тобто етнічні росіяни. Помирали родини старообрядців, які ховалися від офіційної російської церкви, але їх позбавили життя. Московська церква освячує сьогодні зброю, яка нищить російськомовне населення Донбасу. У роки Голодомору недоїдали понад 650 тис. дітей ясельного віку, мали хронічні хвороби від виснаження (недокрів’я, туберкульоз). У першому півріччі 1933 р. школу не відвідували 120 тис. учнів віком від 8 до 11 років, з яких 89 тис. українців, 30 тис. росіян. Вони лежали з ознаками безбілкових набряків, тобто чекали голодної смерті. Сотні шкіл і дитячих установ Луганської і Донецької областей зруйновані, не працюють, а дітей викрадають російські окупанти. Переважна більшість є біженцями війни, “переміщеними” особами, сумують за рідним містом, селом.

Демографи вважають, що втрати населення Донецької області у 1932–1933 рр. “помітно нижчі” від решти областей УСРР. Північно-східна Луганщина, тобто хліборобський край, мала рівень смертності 109–217, а в окремих регіонах 325 осіб на тисячу. Офіційна радянська статистика зафіксувала тоді 1841,4–1875,0 тис. селян донецького краю. Станом на лютий 1932 р., коли в УСРР почали створювати перші області (Донецька з 2 липня), виявилось 2157,6 тис. осіб. Ми маємо чотири фіксовані дані порайонної кількості населення: початок 1932 р., січень 1933 р., червень 1936 (податкова статистика Наркомфіну) і 6 січня 1937 р. Співставлення загальної кількості населення у районах області станом 1932 і 1933 р. з червнем 1936 р. зафіксувало його зменшення, навіть у 10-ти з 13 міськрад. У 50-ти адміністративних одиницях (43 класичні райони і 10 міськрад) порайонне зменшення сягнуло пересічно 29,4%. Отже, за таких обставин підрахунок (до мінімальної кількості сільського населення), соціально-демографічні втрати становили 521,1 тис. осіб. Вони є жертвами політики розкуркулення, хлібозаготівлі, Голодомору, репресій проти “саботажників”, тобто більшовицького терору.

Життя – найвища цінність, але в умовах Голодомору його нівелювали, зробили нестерпним. Щось подібне спостерігається на окупованих територіях Донбасу. Геноцид українців триває. Міжнародний суд визнав Путіна злочинцем за крадіжку українських дітей, але він не обмежився депортаціями. Безглузда “денацифікація”, яку свідомо здійснює Росія в Україні, є свідомою політикою фізичного і духовного нищення українців. Путін не приховує наміру геноциду. Схаменіться, не люди!

Арсен Лаба: “Врятувала корова”

Пам’ятаю себе хлопчиком 6–7 років, коли в нашому селі розпочалася колективізація. Це було в 1929 році. Батько мав невелике господарство, самостійно обробляв землю. Узимку займався телярським ремеслом.

Якось приходив батько додому й каже, що нарешті з державою розрахувався. Засипав у комору насіння для посіву, заготував для коней фураж. Думалося, що хліба вистачить до нового врожаю. Але не так сталося, як гадалося.

На другий чи третій день приходять посланець із сільради і приносить повторний наряд на здачу сільськогосподарської продукції. Що залишилося робити батькові? Заморити голодом сім’ю? На це піти не міг. І “добровільно” пише заяву в колгосп. Складає сякий-такий сільськогосподарський реманент на віз, запрягає коней і відвозить на колгоспний двір: стає колгоспником-телярем.

Мій батько за царизму закінчив 4 класи церковно-приходської школи і вважався в селі грамотною людиною. Випишував газету на зразок “Сільських вістей”. Тому вечорами в нас збиралися сусіди, просили щось почитати. Якось сусід Гордій запитує батька: “Андрію, що нового в газеті пишуть?”. А я стояв на припічку біля комина і сказав: “Пишуть, що треба знищити куркуля як клясу”. Усі, хто був у хаті, розреготалися – буквально полягали зо сміху. Я так і не зрозумів тоді, чого всі розсміялися.

Потім я на власні очі побачив, що це означало, коли вивозили “куркулів” із села.

Наше село Супівці, що на Вінниччині (нині Копайгородський район), було досить велике – близько 400 хат. Але куркулів як таких, що користувалися найманою працею, не було. Проте в 1929 чи 1930 р. на підводах почали вивозити із села цілі сім’ї під охороною активістів, озброєних мисливськими руживами. Скільки було сліз! Немоżliво згадувати без болю. Наш сусід Семен Лаба був трудягою із трудяг, яких важко відшукати. Батько не раз говорив, що невідомо, коли він слав. От тільки його будинок відрізнявся тим, що покрівля була покрита черепицею. Та й землі мав трохи більше, бо сім’я була великою.

1931 року я пішов у перший клас. Наступний рік видався посушливим. Колективізація в селі на цей час завершилася, і поставили сільськогосподарських продуктів не здавали. У людей нічого з дворів не забирали, та й забирали не було чого.

Ми, діти, не розуміли, що наближається біда... Одного осіннього дня батько приніс на плечах увесь заробіток у колгоспі (свій і материн). Скинув мішок посеред хати і тяжко проказав:

– Оце, діти, треба дожити до нового врожаю.

Ми майже нічого не зрозуміли, але серцем відчули наближення чогось страшного. Наприкінці літа батьки почали заготовляти продукти на зиму: сушили в печі по-

Очевидці свідчать

90 років відділяє нас від часів Голодомору, штучно розв’язаного в 1932–1933 рр. в Україні тоталітарною системою. Дослідники досі не можуть визначити точно, скільки мільйонів людей тоді загинуло.

Арсен Лаба та Марія Шовкалюк – із тих, хто пережив Голодомор-геноцид українців на Вінниччині.

терті на терпці гарбузи, лушпайки з картоплі, плоди фруктових дерев. Якимось чином діставали на найближчому цукровому заводі свіжі відходи буряків і теж сушили їх...

Сяк-так зиму люди пережили, але навесні 1933 року, коли до нового врожаю було так далеко, почався голод. Люди стали пухнути і вмирати. Я не можу сказати, скільки чоловік померло в селі. Пам’ятаю, що мертвих закопували в землю без трупів. Нашу і бабусину сім’ї від голоду врятувала корова, бо була, як кажуть, годувальницею: давала молоко.

Зрідка батько приносив додому пайок хліба: телярська робота вважалася важкою. Тоді у хаті було велике свято...

Люди їли собак, горобців, ворон. Птахів ловили сільцями. Запам’ятався страшний випадок людоїдства. Недалеко від школи

Після побаченого я не міг спокійно спати: часто вночі кричав від жаху. Цей випадок перед моїми очима залишився на все життя...

Марія Шовкалюк: “Всі померли, крім мене...”

Є на Вінниччині село Тараски, гарне, мальовниче. Такі села Тарас Шевченко порівнював з писанками. Отам в 1921 році і народилася Марія Калениківна.

Її дитинство припало на “переломний” час – період масової насильницької колективізації в Україні. Звичайно, вона не могла не відчувати на собі наслідків тяжкого Голодомору 1932–1933 років. Про ці події не раз доводилося читати в художніх творах, слухати спогади очевидців. Але до цих трагічних картин не можна звикнути. Стає не по собі, коли чуєш про випадки канібальства в Україні. Вжити вдалося тільки тим сім’ям, у яких на підвір’ї була корова.

– Мені тоді дванадцятий рік ішов, – почала розповідь Марія Шовкалюк. – Батькова сім’я складалася з шести чоловік, з яких – четверо дітей (я була найстаршою серед них).

Усі померли з голоду. Зосталася тільки я. Якось у хату вбігає сусідка і кричить: “Ти подивись, Маріє, твоя мати вмирає!”. Я кинулась до неї і давай трясти. Дві години після цього мучилась мати. Померла вона молодою – на 40-му році життя.

Її люди поховали в дерев’яній труні, насипали моголку. А пізніше людські тіла закопували в загальній ямі. Така доля спіткала мого батька. З гіркотою і болем згадую його смерть. Одного разу прокидаюсь уночі, а він лежить на підлозі. Придивляюся пильніше, а він уже мертвий...

У мене було три братики. Старшому минав сьомий рік, а меншому, близнюкам – по три. Їх забрав мамин брат. Але вони там скоро повмирали. Залишилась тільки я. На щастя, мене у свою родину взяла сусідка, як могла, піклувалася про мене, хоч і самій було дуже важко. Ніколи не забуду її доброти, доброти чужої людини, чого не можу сказати про деяких родичів.

Мій батько був майстер на всі руки. Одного разу старший брат (по батькові) прибіг до жінки, у якої я жила, і вигукнув з порога: “Заплатіть мені за те, що у вас Марія дітей доглядала”. Сусідка прогнала з хати цього нахабу.

Потім я перебувала в колгоспному дитячому будинку, аж поки в 1937 році мене не забрали батькові друзі...

Підготував
Анатолій КАРП’ЮК,
м. Костопіль
Рівненської області

Вікторія ПРИСТУПА,
голова Сахновщинської
організації ВУТ “Просвіта”,
Харківська обл.

Коли минулого літа я погодилася очолити організацію “Просвіти” в Сахновщині, думка була така, що поступово вдасться вдихнути новий, актуальний зміст у її діяльність. А нема потреби зайвий раз пояснювати чи нагадувати, що зараз є найактуальнішим. Я й до того займалася волонтерством і не в одній організації. А маючи “свою” як юридичну особу, з небайдужими людьми, може, робитиму більше. Водночас не забуваємо й про основну, первинну мету, задля якої й відновлювалася “Просвіта”, – відродження нашої національної духовності. І тут жодної суперечності нема, ці явища взаємно доповнюють і зміцнюють одне іншим. Маємо чимало книжок – і тих, що були у нас, і нових, якими харківські колеги, радіючи з того, що ще один осередок поновлює роботу, щедро поділилися з нами.

Але облаштувати зараз куточки “Просвіти” в наших школах, де все одно нема дітей, та й вчителі не щодня навідується, бо навчання дистанційне, – вважаємо передчасно. А книжки повинні працювати, а не припадати пилом у шафах чи шухлядах. Тому й виникла ідея, про яку розкажуть мої друзі-колеги.

Володимир Вакулєнко, член Національних спілок письменників і краєзнавців України:

– “Просвіту” в Сахновщині довелося засновувати мені з групою однодумців навесні 2000 року. “Просвіта” має жити й діяти. За ці майже чверть століття становище в країні загалом і на Харківщині, зокрема, стало критичним, близьким до апокаліпсису – і з книговидавництва, і з друкованою пресою, а головне – з увагою людей до книжки й газети. З кожною новою владою ставало гірше. Мені, що фактично все свідоме життя присвятив друкованому слову, іноді здається, що намарно. Але впадати у відчай і зневіру не можна. Варто усвідомити: припускати думку, що за такої інформаційної політики можна перемогти агресора, – це на-

Добру справу – гуртом!

віть не самовбивча ілюзія, а марення.

Але треба не нарікати, а щось робити. Зараз становище таке, що фактично еліта нації переважно на фронті. І чоловіки, й жінки. А хто не там – повинні по зможі допомагати тим, хто там. У тім числі духовним харчем.

Ще з 2014 року, тобто з початком війни, була популярною громадська думка про те, що недовзі, ймовірно, до влади в Україні придуть військовики. А тепер вона все більше опановує, а може, й об’єднує суспільство. Бо якщо волонтери таки здебільшого повернуться до своїх попередніх занять, то люди зі зброєю, що нині в центрі народної уваги, вже не повинні опинитися десь на її узбіччі. Бо вони того не заслуговують. А тому бажано, аби поки що гіпотетична влада була культурною й грамотною, не уявляла себе і Україну без книжки і преси. Чи є зараз на неї попит у тому середовищі? Це питання ще не досліджувалося як належить. Але той, хто знає хоча б основи економічної науки, той

розуміє: давнє, та ще й перекручене твердження, що, мовляв, попит породжує пропозицію, є хибним і поверховим. Бо попит формується. Іноді дуже вміло. Особливо попит на непотріб. Або на шкідливі речі. А нам треба формувати попит на українську книжку.

Коли з 2015 року місцевий священник Іоанн Лоцько періодично відвозив допомогу від своїх парафіян і земляків в одну з бойових частин на Луганщину, то щоразу там була й християнська література, яку приносили віряни. Хоча здебільшого не україномовна. Це я сам бачив, коли з деякими іншими речами приносив і “світську” літературу українською мовою. А там потрібне все, зі слів отця Іоанна, зайвих речей не буває.

А нині й цю справу треба робити гуртом. Свого часу судилося познайомитися з білявою школярочкою-семикласницею на ім’я Руслана. Через роки вона стала моєю доброю і надійною колегою в різних видах діяльності. Ось і тут ми теж разом.

Руслана Корінна, голова Благодійного

фонду “Серця незламних”:

– Ми – українська благодійна організація, створена небайдужими громадянами, які з перших днів повномасштабного воєнного вторгнення росії на територію України включилися в роботу із забезпечення всім необхідним людей, що постраждали від війни, та допомоги нашим Захисникам.

Наша місія – організація та надання допомоги військовим на передовій, вимушено внутрішньо переміщеним громадянам, соціально незахищеним категоріям населення. У команді люди зі спільними цінностями, бажанням допомагати та єдиною метою – щодня наближати Перемогу України, допомагати людям вистояти й пережити лихоліття війни. “Серця незламних” – офіційно зареєстрована організація, готова до співпраці з усіма небайдужими людьми. Будемо раді кожній допомозі з України та з-за її меж.

Так, захисники неба над Харковом отримали необхідну для виконання бойових завдань зарядну станцію EcoFlow RIVER Max (576 Вт·ч). Принагідно дякую кожному й кожній, хто долучився до збору, і передаю вдячність від Захисників.

Також в рамках спільної ініціативи Благодійного фонду “Серця незламних” та Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Г. Шевченка щодо популяризації українського слова серед військовослужбовців передали їм деяку літературу. Дякую Володимирі Вакулєнку за пропозицію. Віднині робитимемо це за кожної нагоди.

Лише разом, спільними зусиллями, ми вистоймо, не зламаємося і переможемо! Слава Україні!

Продовжуючи думку Руслани Корінної, можу сказати: нікому не дано знати, чия лепта буде найвагомішою, найціннішою й вирішальною в нашій спільній роботі в Україні і в світі для нашої Перемоги. Можна пригадати одного з найвідоміших просвітян попередньої епохи, Бориса Грінченка, якому його земляки-сучасники часом дорікали, що він займається малими справами. А ті справи виявлялися великими. Нині у нас нема сумніву, що кожен і кожна на своєму місці робить частку великої справи.

Іванна СТЕФ’ЮК,
письменниця, член НСПУ,
докторка філософії у галузі філології,
старша наукова співробітниця
Снятинського літературно-меморіального
музею Марка Черемшини

Осмилення літературної біографії крізь призму ліро-епіки – це завжди вглядання в душу. Якщо це правдива література. Поема-цикл Василя Клічка “Стефанік” – це певна реінкарнація, а точніше – інше й оновлене життя поем, виданих у відомій книжці автора “Сорочка Геракла”, доповнене зовсім свіжими творами.

Неважко здогадатися про центральну постать твору (навіть виходячи з назви, яка лаконічна, вимовлена особисто, тепло, сказати би – по-земляцьки): адже тільки прізвище. І саме крізь постать Василя Стефаніка читач пізнає в поемі і часові контексти (такий подібний на наше сьогочасне початок ХХ століття, коли Україну виборюють кращі, бо, за Черемшиною, на нас “...весь світ дивиться тепер”). Пізнає читач і калейдоскоп імен сучасників Василя Стефаніка, які творять його світ, формують, десь відчekanюють, а десь – шрамують болем. Тож ця поема і просопографічна, бо відображає дифузію долі, імен і характерів на хронологічній осі. Михайло Коцюбинський, Марко Черемшина, Євгенія Калитовська, Лесь Мартович – імена чимраз нанизуються на канву оповіді і витворюють тло своєї доби. “Читайте нас живими – з наших дій”, – ніби промовляє кожен із героїв поеми-циклу.

Паралелі із сучасністю виринають самі, хоча поема “Стефанік” відображає події столітньої давності. Ось, наприклад, рядки з “Монологу другого”: “О Боже, що чекає

Розмова з видивами покутського трисвіту

на Україну?” наведені в контексті авторських розмислів над “Новиною” Василя Стефаніка і трагедією приреченого батьківства. Трагедією батька, котрий у свідомості вже прожив, спрограмував смерть дитини і свою неможливість її порятувати, а тому одну відпускає (най рятується, як може). Перед очима після прочитання цього фрагменту поеми – автобуси з українцями до Польщі чи далі (“най рятується, як може”). Але твердо віряться, що в нашому часі – “доповнена реальність”, де на канву минулого століття нанизуються нові алгоритми розвитку подій. І наше століття – це не про приречене батьківство, а про боротьбу за остаточну перемогу і повернення і своїх земель, і своїх людей. Цей “Монолог другий” так і кричить міжрядковими смислами. А може, то лиш привиділося в лаконічному слові Василя Клічка? Може, ті інтонаційні паузи – лише задума, а алюзії виникають, бо тодішні і теперішні часи – переломні, ось і порівнюємо мимоволі? Може...

Усі тіні душевного саду Марка Черемшини, побратима з “покутського трисвіту” (за Василем Бабієм) виписано у монологах “У Марка Черемшини” та “Серце”. Останній із творів особливо цінний для тих, хто хоче читати “незбиті теми”, адже Василь Клічак фактографічною канвою для “Серця” взяв лист-картку Марка Черемшини до Наталі Семанюк, своєї дружини. Цю картку вони, до речі, з Василем Стефаніком жінці обоє підписали – вони проходили разом військово-лікарську комісію і писали розтривожений Наталі: шлюбний чоловік сердечно, нервово і ба-

гато, а його товариш підписався нижче також однією фразою, на знак етикетної шанси.

Відображена тема взаємин двох класиків – Василя Стефаніка та Марка Черемшини і у фрагменті “Друзі”: тут уже відома багатьом історія про промову-крик на могилі побратима, про яку пішли перешіптуння “За таке гадання належить ся Стефанікові арешт”...

У дещо еклєктичній (на перший погляд), а насправді скульптурній поемі, де смисли пізнаються відкиданням на той момент непотрібного, увесь авторський виклад – на монологах. Оркестр монологів, де в кожного – сольна партія, аби кожен був почутим. Кожен – і письменник-побратим, і літературний критик (як, наприклад, С. Гординський чи Д. Донцов), і уважно вдвигнений в саму душу читач з наступного століття (автор поеми). Завершується поема Василя Клічка довгоочікуваним зведенням Василя Стефаніка на п’єдестал у місці колишнього болу. “Але Стефанік уже давно на п’єдесталі”, – зауважить багато хто. Так, лиш це було не завжди. Далеко не завжди. Був такий момент, коли ішов розбитий за українське підліток-шкільник і як вервицю перебирав, скільки в його роду самогубців... Але не зупинився, хоч їдкі сміхи вибило йому землю з-під ніг. Не зупинився і пішов

далі, а потім вернувся на місце свого болу... у бронзі. Він і досі там, вдвигляється, стискає п’ястук і мовчить. Не вірите? То пойдіть до Коломиї. Це мудре місто вміє все розставляти на свої місця, це місто дуже змінилося для українців з часів Стефанікового юнакування.

Ось він, “Стефанік” – поема про любов. Правдиву, терпку, місцями закривавлену і побиту земляцьку любов. І ось він, терплячий скульптор у літературі, Василь Клічак, який часто говорить з покутянами інших століть. Говорить творами, і говорить словесними пам’ятниками цим постатям.

...Що головне – пам’ять чи пам’ятник? Головне, щоби без протиставлень. І щоби пам’ять була здоровою, а пам’ятники – своїм Людям.

Класика в коміксах

Днями в Національному музеї літератури України відбулася організована Київською “Просвітою” презентація проекту “Некласична” українська класика: українська література в коміксах”, присвячена Міжнародному дню рідної мови.

Проект представили **Надія Грачова**, керівниця ГО “Простір інноваційних рішень і технологій”, **Ольга Ходацька**, авторка сценаріїв до коміксів, докторка філософії у галузі освітніх, педагогічних наук, вчителька української мови і літератури гімназії-інтернату № 13 м. Києва, і **Олена Черкун**, креативна дизайнерка.

У проєкті, підтриманому Українським культурним фондом,

ректора Національного музею літератури України **Раїса Сеннікова** та голова Київської “Просвіти” **Кирило Стеценко**.

Керівниця проєкту **Надія Грачова** ознайомила присутніх із контентом онлайн-каталогу, розмішеним на сайті

Ольга Ходацька проаналізувала сюжет різних за жанрами художніх творів авторів, відтворений у коміксах: афоризми Г. Сковороди, кіноповість О. Довженка “Україна в огні”, новелу В. Стефаника “Камінний хрест”, соціально-побутову драму І. Котляревського “Наталка Полтавка”, вірш П. Тичини “Я утверждаюсь” та інші.

Народний артист України, скрипаль і композитор, голова Київської “Просвіти” **Кирило Стеценко** зачарував присутніх

програми “Abashidze UA” каналу I-UA.tv, кандидатка юридичних наук, журналістка; **Ігор Зоц** – головний редактор газети “Слово Просвіти”, письменник; поети **Галина Сливка** та **Віктор Кучерук**; **Дмитро Ломачук** – кінорежисер, заслужений працівник культури України; **Лідія Москаленко** – голова ГО “Спілка жінок міста Києва”, з якою підписаний Меморандум про співпрацю з Київською “Просвітою”; **Зара Тищенко** – фахівчиня з питань мовно-літературної освіти, докторка філософії зі спеціальності “Філологія”; **Ірина Конченкова** – очільниця Міжнародної Школи Рівних Можливостей; просвітняни **Зоя Голота**, **Надія Якименко**, **Надія Маргіта**, адміністрація бібліотеки “Світогляд”, педагога **Києва**, представники центральної бібліотеки Солом’янського району м. Києва імені Г. Сковороди.

Особливо приємно було побачити на заході здобувачів освіти зі столичної гімназії “Акалемія” та учнів гімназії-інтернату № 13.

Книги в дарунок

Цими днями ветеран військової служби, член НСЖУ **Володимир Кривобок** в офісі громадських організацій “Центр правового та соціального захисту громадян України” і “Всеукраїнське міжконфесійне релігійне християнсько-військове братство” у присутності керівників цих шановних організацій від себе особисто та від імені Товариства воєнних істориків при “Фонді України-ЮНЕСКО”, Спілки офіцерів України, Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Та-

Валентин Сперкач, Петро Гайворонський, Ігор Зоц

раса **Шевченка** та Всеукраїнського союзу громадських об’єднань учасників бойових дій, учасників АТО, ветеранів військової служби та правоохоронних органів урочисто подарував представникам військової частини 3030 НГУ книги на військово-патріотичну та історичну тематику для бібліотеки частини.

За словами **Володимира Кривобока**, він також подарував книги Національному музею Тараса Шевченка, Національному музею літератури України, Національному науково-природничому музею НАН України.

Тризуб над сонцем

У столичному Музеї **Максима Рильського** під рубрикою “Слово і Відгук” відбулась онлайн-зустріч з письменником, педагогом і краєзнавцем з Донеччини **Петром Гайворонським**. Назва заходу

“Тризуб над сонцем я б підняв!” більш ніж промовиста, адже пан **Петро** один із тих відважних, хто творить українське обличчя нашої зраненої війною Донеччини. Родом він з Лисичанська, який нині під окупацією, мешкав у місті **Покровськ**, недалеко від якого зараз пролягає лінія фронту, звідти виїхав до Києва. За словами письменника, “рашисти... забрали у мене найдорожче: мою малу батьківщину, мою молодість і мій тихий літній вік”.

Пан Петро вважає себе більше прозаїком, ніж поетом, він автор трьох повістей та близько сотні новел, і під час зустрічі він прочитав дещо зі своєї малої прози, зокрема “Легенду про гімн”, де оспівано мужність наших захисників, дотепну гумореску “Видатні й неповторні”, де висміяно роздуті амбіції та марнославство самодіяльних письменників. Поезія гостя теж жанрово розмаїта: тут і релігійна лірика, зокрема переспіви молитов, і філософська, й інтимна, і віршований гумор.

Підтримку і вдячність **Петрові Гайворонському** за його нескорену творчість висловили **Валентин Сперкач**, кінорежисер-документаліст, заслужений діяч мистецтва України, лавреат **Шевченківської премії**, **Ігор Зоц**, журналіст, головний редактор тижневика “Слово Просвіти”, **Вікторія Колесник**, директорка Музею **Максима Рильського**, а також наукові співробітниця Музею – **Олена О’Лір** і **Наталія Веселицька**, які модерували зустріч.

Підготував **Ігор ЗОЦ**
Фото з відкритих джерел

автори поєднали традиційні педагогічні інструменти роботи над художніми творами та новітні технології і створили комікси/малюнки до 20 художніх творів класичної української літератури (7, 9-11 клас) так, щоб не тільки за допомогою скетчів і малюнків відтворити сюжетний ланцюжок твору, а зацікавити читача, поєднати події художнього твору із сучасністю, висвітливши культурно-історичну епоху України.

Культурно-мистецький продукт (онлайн-каталог) є вагомим інформаційним джерелом для читачів – дітей, дорослих, учителів, які цікавляться національною спадщиною – українською мовою, літературою та культурою.

З вітальним словом до присутніх звернулася заступниця ди-

“Шаленою коломийкою”. Про цей танець ішлося в “Новині” **В. Стефаника**.

На презентації звучали пісні на слова **Г. Сковороди** та **О. Ходацької** у виконанні **Ігоря Якубовського**, композитора, барда, лавреата Міжнародної літературно-мистецької премії імені **Григорія Сковороди**. У дуєті з народною артисткою України **Тетяною Негрій** пан **Ігор** виконав пісню “Вишиванка”, яку підспівував весь зал! Солоїст Національної заслуженої капели бандуристів **Андрій Міщай** виконав композицію: вірш **В. Симоненка** “Де зараз ви, кати мого народу?” і пісню **О. Ходацької** “Тарасова дума” (музика **І. Якубовського**, обробка **О. Магаліса**).

Серед запрошених гостей були: **Манана Абашидзе** – ведуча

Про сутність ворога та засади нашої перемоги

Ліпчук у своєму виступі зазначив: “Необхідно посилити роботу щодо формування української ідентичності, розвитку інтелігенції та розкриття злочинів комунізму й путінізму. Ця тема має бути представлена як у молодшій школі, так і в університетській освіті”.

Представник Національної академії сухопутних військ імені **Гетьмана Петра Сагайдачного**, д. і. н. **Андрій Харук** наголосив на актуальності вивчення подій сучасної російсько-української війни та застосування для цього доступного інструментарію історичних досліджень.

Завідувач кафедри історії світового українства Київського національного університету імені **Тараса Шевченка** **Володимир Сергійчук** підкреслив, що перемога

Збройних Сил України на фронті залежить і від перемоги на внутрішнім ворогом в гуманітарній сфері. Професор навів докази з українських архівів про знищення комуністичним режимом у 1932–1933 роках понад 4 мільйонів українських дітей.

Голова Національної асоціації дослідників Голодомору-геноциду українців, д. і. н. **Олеся Стасюк** звернула увагу присутніх на важливості відродження Української історичної школи: “Підміна понять, використання радянських термінів не дає нам можливості захистити незалежність нашої держави. Кремль 90 років приховує страшний злочин геноциду українців і буде приховувати і надалі. Все залежить від нас: наскільки ми готові його розкрити.

Більше 30 років незалежності проводилися спецоперації кремля та нав’язувалася штучна дискусія “геноцид чи не геноцид?”, щоб не було наукових поступів. Україна пройшла цей етап! Наступний – це встановлення усіх наслідків злочину, засудження організаторів та виконавців, отримання Україною репарацій”.

Доповідачі у своїх виступах розкрили сутність російської агресії проти України та сформулювали засади української перемоги. Учасники заходу висвітлювали важливі питання, які стосуються знищення радянських міфів в гуманітарній сфері України та наслідки кремлівської пропаганди для українського суспільства і демократичного світу.

Під час заходу були представ-

лені новітні наукові дослідження, що стосуються розкриття злочинів комуністичного тоталітарного режиму, які були подаровані до бібліотек університетів та наукових установ.

Науковці Державної установи “Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України” **Марія Бачинська**, **Роман Теслюк** і **Наталка Андрусин** отримали подяки від Президії Національної академії наук України за значні здобутки в дослідженні історичних та демографічних наслідків Голодомору-геноциду українців 1932–1933 рр. А нагороди від Збройних Сил України отримали провідні українські вчені **Світлана Маркова**, **Ганна Капустян** і **Вікторія Малько** за патріотизм, підняття іміджу та престижу української армії.

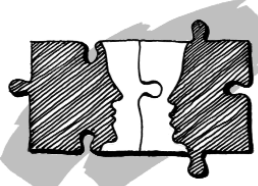
Власн. інф.

14 лютого за підтримки Львівської обласної військової адміністрації та Львівської обласної ради громадські організації України провели Національний круглий стіл “Війна 2014–2024 рр.: сутність російської агресії та засади української перемоги”.

Організаторами заходу виступили Конгрес української інтелігенції, Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені **Тараса Шевченка**, Національна спілка журналістів України, Національна спілка письменників України, Національна асоціація дослідників Голодомору-геноциду українців, Міжнародна асоціація дослідників Голодомору-геноциду та ін.

Участь у заході взяли представники національних університетів, наукових установ, бібліотек та громад Львівщини.

Голова Конгресу української інтелігенції, академік **Георгій Фі-**

Сповідувані ідеали Шевченкового Слова

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Отож! 18 лютого – 155 років(!), як “Руська Бесіда” була офіційно визнана крайовим урядом українською просвітницькою організацією. А нещодавно (8 грудня 2023 р.) відзначено 155-ліття створення “Просвіти” – однієї з найславніших українських громадських організацій, яка ось уже в трьох століттях продовжує ходу своєї націєтворчої місії, ставши оберегом освітнього, культурно-наукового розвитку, консолідації та піднесення національної свідомості українського народу. Вони були створені у Львові 1868 року і Чернівцях 1869-го (січень), коли проти них у цих краях активно “працювали” ворожі москвофілі. Адже це були товариства, що діяли згідно з національними принципами, несучи українцям рідне слово, освіту, науку, утверджуючи омріяну ідею незалежності України. “Просвіта” в розділеній двома імперіями Україні обстоювала її духовну суверенність і політичну незалежність. Вона стала справжнім центром духовного, інтелектуального, громадського і політичного життя Нації. Невипадково згодом (в часи національно-визвольних змагань) влада першої УНР нараховувала половину діячів “Просвіти”, Українська Держава П. Скоропадського – до 38%, друга УНР – від 24% до 56%. А в ЗУНР також кожен другий був членом “Просвіти”.

Практично її тотожністю (ідеологічно, світоглядно, культурно) та праобразом була “Руська Бесіда”, сотворена одразу ж наступного місяця (26 січня 1869 р.) в Чернівцях на установчих зборах за участю 200 делегатів. Низка важливих чинників спричинила народження такої значущої для Буковини української організації, починаючи від протестного “короля Карпат” Лук’яна Кобилиці, революційних подій в Австрії 1848–1849 рр. (“Весни народів”), “волосько-руських” суперечностей, національного і соціально-культурного уярмлення під австрійського українства, завер-

19 лютого у велелюдній залі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відбувалося академічне дійство, приурочене суспільно знаковому явищу Буковини (і не тільки) – створенню “Руської Бесіди”. Хоча війна прив’язує майже кожному до своєї кривавої колісниці, однак людська душа прагне доброї та сумлінної пам’яті, яка живить суціль українців, міцнить їх вірою й духовною силою.

шуючи тим, що будило приспаний дух народу, коли в Чернівцях було вперше організовано вшанування (1864 року!) у Церкві святої Параскеви Тараса Шевченка.

Важкі то були часи для українських буковинців. Іван Франко в праці “Лук’ян Кобилиця”, надрукованій у Записках НТШ 1902 року, напише так:

“В Австрії, що до марта 1848 р. дримала мов замерзлий ставок під корою бюрократичного германізму, нараз розбурхали ся хвилі національних і соціальних суперечностей”.

Але за таких обставин в краї відчувався брак свідомого люду, передовсім його переднього ряду, який був би здатним розпочати рух за національне відродження. У своєму знаковому творчому доробку “Буковинська Русь” відомий науковий і громадсько-політичний діяч С. Смаль-Стоцький згадував: *“Були одиниці на Буковині, як Федькович і Воробкевичі, що переймалися ідеєю народною. Загалом Буковинської Русі був несвідомим почиттям “русості”.* Отож, для зрушення цієї недостатньо свідомої маси, щоби оживити буковинську (українську) інтелігенцію та змістом наповнити слово “рускість” (українськість), потрібен був якийсь значимий суспільний поштовх.

І, як стверджував той же Смаль-Стоцький, то *“сеї товчок виїшов мимоволі від владики Гакмана”* і з кінця жовтня 1868 року (на весіллі Є. Андрійчука в Товтрах) розпочалася організаційна робота зі створення цього важливого для українців товариства, які “забажали жити своїм особним життям”, “із почуттям відрубності і почуттям єдності з прочаю Руссю”.

18 лютого 1869 р. місцевий уряд затвердив де-юре легальність організації (Статут із 10 розділів та 42 параграфів). Сидір Воробкевич одразу ж напише слова і музику пісні *“Чом красна Буковина”*:

*Чом красна Буковина
Дзвенить від гучних нут,
Від гір Карпат високих
І аж по синій Прут,
Дзвенить, дзвенить,
І аж по синій Прут.
То з тихої могили
Дух руський ся збудив,
І, мов до моря хвилі,
По краю ся розлив.*

Справді, національний протуберанець заставив спалахнути український дух і спраглисть до волі.

А вже в березні того ж року українські послі (депутати) в Буковинському сеймі виступили з вимогою дублювати діловодство скульптури та інсталяції має на меті розкрити історію креативних зрушень у мисленні українців та, сподіваюся, зруйнувати багато стереотипів про українське мистецтво ХХ століття. Це не означає, що ми зібralи тут усіх митців України, яких вважаємо інтелектуальними, але ми поставили основні маркери і надалі будемо продовжувати цю справу”, – зазначив під час відкриття артдиректор ЦІММ Богдан Мисюга.

Експозиція дебютного проекту поділена на п’ять періодів: мистецтво індивіда, мистецтво

крайового парламенту українською мовою

Близько 15 років (до 1884-го) українські народовці вели настійливу боротьбу проти реакційного москвофільства, пам’ятаючи сказане ще на початку створення “Руської Бесіди” авторитетним духівником Буковини Мартиновичем, що *“не москва, не чужі допомоги є нашим помічником, але власна праця”.*

Тому нині, роблячи узагальнення значимості цієї славної організації для поступу в народі національної свідомості, не варто вдаватися лише до її надмірної “ідеалізації” в словах і тодішніх ділах, дещо залишаючи узбіч ті надскладні проблеми та хворобливі прояви в світоглядно-політичному вимірі діяльності “Бесіди”. Адже “твердий” напрям щодо ідей українськості далеко не одразу стверджувався очільниками товариства в ідеологічній та практичній площинах. Бо завдо до того, як молоді, завзяті, патріотичні й віддані борці за народну ідею (на кшталт О. Поповича, І. Тиміньського та ін.) взяли гору, організація пройшла непростий шлях випробувань. Його треба критично оцінювати передусім не лише для відродження історичної правди, але й щоби винести з того періоду певні повчальні уроки для оцінок реальностей сьогодення. С. Смаль-Стоцький у “Буковинській Русі” окреслює принаймні три періоди становлення та розвитку “Руської Бесіди”, характеризуючи сутнісні сторони її суспільної ролі.

Він описує, як сучасник і свідок тих часів та подій, що 1869–1875 роки були добою, коли панувало багато слів патріотичного запалу та фантастичних мрій; 1875–1878-ті, то були роки похмурого періоду майже формального “розкладу”, а 1878–1884-ті роки стали сумними часами засадничої кризи. Передовсім варто зазначити, що як в Галичині, так і на Буковині цей розклад спричинявся не лише недостатньою національною свідомістю мас, а й сутнісним впливом передусім реакційної суспільно-політичної течії “москвофільства”, що вкоренилася на теренах західно-українських земель.

Описується, що *“консул російський дуже ревно заопікувався Руською Бесідою. Продан (очільник організації) став часто заходити до нього і тоді товариство мало грошей “подостатком та дістало гарну бібліотеку”.* Отож, така “допомога” і такі “пособія” формували ворожі для народу москвофільські настрої, думки та хибні

„убеждєня“, коли, як писав автор “Буковинської Русі”, “брат слов’янин” не допомагав брату, а наймав його за гроші як наймита собі. А тому й проглядалася “торгівля” цінностями, що образно сфокусувалися в так званій формулї заміни однієї “с” на дві “сс”, що мало відображати вже політику “русської бесіди” в інтересах москвин.

Тому вся “опіка консула російського виїшла Русинам на всі боки на шкоду”, оскільки москвитини, щоби позбавити українців єдності, рідномовності й ріднокультурності, чинили всляке зло й “баламутили” їх погляди в усіх сферах життєдіяльності – від церкви, мови, школи, книжки, газети і до нагнітання роздраю між православними й греко-католиками та агресивного пропагування “єднородства”. Тому, очевидно, логічною мала б бути і відповідь на питання, а чому в “Руській Бесіді” на початковому етапі не брав участь Ю. Федькович. На це можна і варто відповідати лише однозначним рефреном – поет не терпів будь-яких проявів москвощини, свято сповідуючи ріднонародність, традицію, українське соборність і велике Шевченкове Слово. Осип Маковей у життєписі Федьковича (1911 р.) так характеризував його світоглядні ідеали: *“1862 р. Федькович читає уже Шевченка і так собі його сподобав, що почував себе, як в раю, читаючи його”.*

Отож! Жодним чином у Федьковичевій душі не могли поєднатися національні Ідеали великого Тараса і москвофільський блекот. Зате, коли “настала 4-та доба від 1884 року і запанувала в “Руській Бесіді” одноцильність і самосвідомість народна”, то, як пише автор “Буковинської Русі”, він, не беручи до того *“жодної участі в справах, приляг тілом і душею до Руської Бесіди, а праця для Бібліотеки для молодіжи стала йому наймилішою”.*

До цієї суспільно значимої справи були залучені кращі тодішні письменники С. Воробкевич (Данило Млака), Г. Воробкевич (Наум Шрам), С. Смаль-Стоцький, О. Попович, Є. Ярошинська та ін. “Руська Бесіда” покликана до життя 1885 р. й український часопис “Буковину”, яку *“приняв нарід дуже радо”* і вона в 90-ті роки ХІХ століття виходила щоденно, будучи знаменом національного поступу. Особливу увагу нові народовці-керівники приділяли молодіжній Бібліотеці та читальням, оскільки О. Попович вважав саме українську молодь *“будучістю народу!”*, ствер-

джуючи, що якою молодь виховано, таким і будуть наступні покоління, а тому мусимо виховати їх здатними заступитися за своїх батьків, розбудити любов до свого рідного, до своєї Батьківщини, розширити світогляд, не знівечувати пам’ять про батьків, дбаючи про себе і свій Народ.

Справді, “Руська Бесіда” стала найголовнішим літературним і просвітницьким осередком, що вже на початках, як засвідчують документи, *“пустила межі нарід руський около 200,000 аркушів друку”.* Рідна українська мова (народна) було тим *“яйцем Колумба”* (за Смаль-Стоцьким), котре стало на Буковині основою розквіту і розвитку духових сил.

“Немов з глибокої нори полилися ріки на всі боки, аби зрости руську (українську) ниву, що вже не лежала обломом і не заростала бур’янами... Отся історія показує котрою дорогою Русини можуть дійти до своєї мети”.

“Руська Бесіда”, ставши в ті часи посестрою “Просвіти”, нуртувала як джерело ідей та діянь, була ініціаторкою культурницьких і громадських починань для блага свого народу. Її діяльність була пов’язана з життєтворчістю великих українців: Ю. Федьковича, Сидора і Григорія Воробкевичів, Є. Гакмана, С. Смаль-Стоцького, О. Поповича, Є. Пігуляка, М. Кордуби та багатьох інших славних буковинців. Вона на своєму благодатному просвітницькому ґрунті зрошувала газету “Буковина”, “Час” (1928), популярні часописи “Ластівка”, “Читальня”, історичні книжки та журнали, громадські організації, зокрема “Руська (Українська) школа”, “Народний дім”, “Буковинський вояк”, “Руська Рада”, “Жіноча громада”. Її наполегливій та одержимій праці завдячуємо і створення в ті нелегкі часи кафедр української мови та літератури й богослов’я (українською викладав мовою) в Чернівецькому (тоді царському) університеті.

Багато добрих справ чинилося цією славною спільнотою, доки на Буковину не прийшли “асвабдїтелі” 1940-го.

Але не так сталося, як москвоцям гадалося. Уже інші, наступні покоління свято оберігають і розвивають просвітницькі й державницькі традиції “Руської Бесіди”, культивовані нею цінності Суверенності, Соборності, Свободи й Незалежності. Бо в ній були закладені сповідувані ідеали Шевченкового Слова:

*Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
От де, люде, наша слава,
Слава України!*

Славимо Великих Українців – Творців, Будителів, Борців “Руської Бесіди”, Просвітників Народу. Слава Воїнам Духу і Меча!

Відкрили “Меркурій”

У Львові відкрили Центр інтелектуального мистецтва “Меркурій” (ЦІММ), де зібralи понад 400 робіт живопису, скульптури та інсталяцій відомих митців ХХ століття, повідомляє кореспондент Укрінформу.

“У цій експозиції ми зібralи кількості знакових зразків українського мистецтва, створених за останні сто років. Наш прем’єрний проект “Ретроспектива інтелектуального мистецтва України” на прикладі малярства,

прогресу, мистецтво моральної опозиції, мистецтво цинічного дискурсу та мистецтво дієвих інтелектуалів. У виставкових залах, площею понад 1000 кв. м зібralo близько 400 робіт українських митців.

За словами Мисюги як куратора виставкового проекту, основний задум експозиції – показати глядачам процеси, що відбувалися в українському мистецтві впродовж багатьох десятиліть поспіль.

На виставці представлено твори Якова Гніздовського, Марії

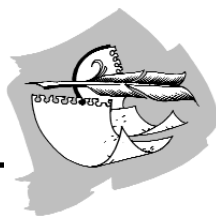
Примаченко, Карла Звіринського, Євгена Лисика, Алли Горської, Федора Тетяничча, Костянтина Зоркіна, Сергія Якуніна, Олексі Фурдіяка, Альфреда Максимиана, Анатолія Степаненка, Алли Гончарук, Миколи Трегуба, Романа Жука, подружжя Ганни Куц і Віктора Довгалюка та багатьох інших.

У Центрі інтелектуального мистецтва “Меркурій” спочатку діятиме постійна експозиція, а згодом відбуватимуться ротатії виставкових проектів, будуть проводитися наукові конференції

та презентації українських творів за кордоном.

З нагоди відкриття новий артпростір має і благодійну мету: відвідувачі можуть долучитися до неї, придбавши благодійний квиток чи особливий мерч, або взявши участь у спеціальній кураторській екскурсії. Кошти спрямовують на протезування українських військових в Національному реабілітаційному центрі “Незламні” (Unbroken). Збір триватиме впродовж трьох місяців з моменту відкриття.

За інформацією Укрінформу

Бачити й відчувати Донеччину

Ігор ЗОЦ

З Іваном Михайловичем Дзюбою мені пощастило познайомитися на хвилі земляцтва: на зламі віків я редагував у Донецьку обласну газету “Донеччину”, ту саму, в якій за інших часів студент Сталінського педінституту Дзюба вперше надрукував свою замітку.

У 1999–2005 рр. Іван Дзюба очолював Комітет з Державних (Національної) премій імені Тараса Шевченка. З академіком мене познайомив заступник голови Держкомтелерадіо Віталій Абліцов. Під час тієї пам'ятної зустрічі в Києві навесні 2000 року я відчув його щире зацікавлення літературним життям, подіями й суспільними настроями на Донеччині. Було помітно, що він потребує інформації, зокрема про людей, з якими колись учився чи був знайомий на Донеччині. Я спробував втамувати цей інтерес. Надсилав найцікавіші випуски “Донеччини” та додатку “Світлиця”, робив передруки статей Дзюби зі столичних видань.

А в 2012 році, коли проросійська влада януковичів пішла в наступ на українську мову й культуру, ми швидко домовилися про ексклюзивне інтерв'ю для нашого видання. Воно вийшло в “Донеччині” під заголовком “Академік Іван Дзюба: Хай кожен іде своїм шляхом. Але бажано, щоб цей шлях вів до України, а не від неї...”, згодом я передав цей текст для “Кримської світлиці”, яка невідкладно його оприлюднила. Якийсь гіркий символізм: інтерв'ю-попередження про небезпеку від росії з'явилося в українських газетах Донецька і Сімферополя – міст, які вже в 2014 році потраплять в окупацію...

І. Дзюба надсилав мені свої книги з автографом, але, на жаль, вони залишилися в редакційній книгозбірні, яка була знищена бойовиками так званої “днр”. А от деякі листи з нашого спілкування збереглися, і я сподіваюся, що вони цікаві не тільки дослідникам творчості видатного українця.

З листів академіка Івана Дзюби до автора

Шановний Ігорю Олексійовичу!

Дякую Вам за надіслані газетні матеріали. Це для мене важливо – бачити й відчувати, що діється поза Києвом, а надто на Донеччині. Бачу, як Ви і Ваш колектив прагнете підтримувати українство – скрізь є живі люди. Особливо цікаво було мені прочитати Станіслава Жуковського (вітання йому!) “Роздуми письменника над книгою “патріотів-землячків” (до речі, де б дістати цю книжку?) та матеріал про Маріуполь часів окупації... Цікаві й потрібні літературні сторінки...

Бажано Вам добра.

Вітання Івану Сергійовичу Костири, Анатолію Івановичу Сенникову, всім колегам.

2.06.2000. І. Дзюба.

Р. С. Дуже потрібні й добрі Ваші виступи на теми української мови. Чи бачили Ви мою статтю в “Урядовому кур'єрі”?

31.01.2001

Київ

Вельмишановний пане Ігоре!

Вибачайте, що рідко коли озиваюся, але газети, які Ви надсилаєте, уважно переглядаю і чимало відбираю такого, що мені пригодиться. Я тепер пишу (попри тяжкий дефіцит часу) працю про сучасні проблеми українства, тож збираю всіляку інформацію на цю тему. Крім того, мені хочеться бачити, як ваша газета за “специфічних” донецьких обставин (а втім, вони не лише донецькі) мужньо і вміло обстоює українську культуру, гуртує навколо себе людей, яким Україна дорога.

Оскільки Ви час від часу передруковуєте мої публікації, тобто є певний інтерес до цих тем, то я надсилаю Вам кілька своїх доповідей останнього часу – на всяк випадок, може, щось приглянеться. Правда, вони надто “теоретичні” як для газети.

Колись, може, знайдеться час і щось спеціально для “Донеччини” написати. До речі, в одному з інтерв'ю для телебачення я говорив про свою співпрацю з “Радянською Донеччиною” в 50-ті роки; передача йшла на Київ, але, може, я передам у Донецьку касету – своїм друзям; правда,

тих, про кого я там згадую, на жаль, уже немає (Андрій Васильович Клочья, Павло Байдебур та ін.)...

Тим часом – добра і здоров'я Вам, хай працюється!

15.05.2007

Київ

Шановний Ігоре Олексійовичу!

Дякую за листа і за газети. Юрій Работін наполегливо запрошував мене до Донецька, але я, на жаль, уже невізний. Хоч і докоряю собі: такі зусилля, як цих одеситів, треба підтримувати. Що ж, мушу робити щось інше, роботи скрізь вистачає, тільки б часу...

Що ж до “короткого привітання”, то подаю можливий текст.

З повагою і побажанням успіхів – І. Дзюба.

Шановні фіналісти конкурсу “Українська мова – мова єднання”!

Дозвольте висловити вам почуття поваги і вдячності: ви, як і всі учасники конкурсу, розумієте, що мова – це найбільша духовна цінність кожного народу, і той, хто знає і любить її або хоче знати і любити, – не тільки збагачує себе, а й знаходить дорогу до інших. Українська мова не воює з іншими мовами, її місія – об'єднувати всіх громадян України в повязі один до одного. Подавайте приклад у цьому своїм ровесникам і всім сучасникам.

Бажано вам добра і успіхів.

Іван Дзюба.

28.01.2016

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Дякую за надіслані газети.

Важко повірити в реальність того, що відбувається, а воно таки відбувається. Хоч його могло не бути.

Ви робите велику і тяжку справу. Мабуть, вплинути на перебіг подій і на настрої людей “там” немає як. Але залишається можливість звертатися до тих, хто опинився “тут”, у неймовірній ролі вигнанців з України в Україну ж: це нове в історії еміграції, принаймні української еміграції. Може, газета зможе допомогти їм у консолідації, організації свого життя, вирішенні незліченних проблем. Здається, газета має немалий актив? І, може, дати мені “тут” ширшу інформацію про те, що діється “там”, – бо такої інформації мало.

Боляче мені чути про Докучаєвськ, Оленівку, Миколаївку, Волноваху... А уявляю, як тим, хто недавно з тих країв...

Добра Вам, здоров'я, витримки і віри, що найважче.

І. Дзюба.

Р. С. Як передплатити “Донеччину”?

25.04.2016

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Диво дивне, але Вашу бандероль, датовану 22 березня, я одержав тільки тепер. Не розумію, де вона лежала. Так що мені залишилося тільки просити вибачення за те, що не відгукнувся вчасно.

В обох випусках газети цікаві матеріали, зокрема літературні. Відчувається, що газета має свій авторський актив, і це, мабуть, одне із свідчень того, що ситуація на Донеччині не безнадійна. Хоч у заколотників свої “кадри”. І найгірше, мабуть, те, що туди не доходить українське слово.

І все-таки, Ви робите велику справу, і вона не буде марною. Добра Вам, здоров'я, душевних сил для великої роботи.

Ваш І. Дзюба.

11.05.2016

с. Рудики

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Дякую за газети. З інтересом переглянув, а дещо й прочитав.

Газета багата змістом і інформативна, гостра. Мені здається, вона якоюсь мірою коригує ту інформацію про Донбас, яку дають українські ЗМІ (а, власне, вони дуже мало її дають), і може показати приклад, як годилося б писати про це, як говорити з донецькою аудиторією (чи її рештками). Газета прагне бути уважною до нинішніх проблем і водночас не забувати про минуле й людей минулого, вартіх доброї пам'яті.

Уявляю, як Вам (і всьому колективу) складно працювати за цих умов, як важко підтримувати зв'язок з читачами. Але зага-

лом матеріали газети настроюють трохи оптимістичніше – не все так безнадійно, як інколи здається.

Дякую, бажано добра, енергії, сил. До речі, мені здається, що варто частіше згадувати про видатних людей з історії краю, в тому числі про тих, хто колись робив “Донеччину” (навіть “Радянську Донеччину”!).

Ваш І. Дзюба.

15.03.2018

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Дякую за газети. Для мене багато в них цікавого. Читаю Ваші статті – “Хіба в нас немає українського духу?” та “Книги. Крихти розстріляної душі”.

Завдяки Вам дістав від Петра Євгеновича Гайворонського його збірку та книжку “Нотатки педагога”, в ній є, зокрема, дещо про Петра Мамця, який мене зацікавив. Попросив дати статтю про нього до “Енциклопедії сучасної України”, але поки що не одержав.

На жаль, книжечки “Донеччина – край українського слова” в мене вже немає – вона вийшла невеликим тиражем. Але незабаром вийде нове видання – ширше – “Донецька рана України”, – там будуть інші матеріали, і я її Вам надішлю. А яка Ваша думка про роман Володимира Рафеєнка “Долгота днів”, його висували на Шевченківську премію, і я писав рецензію на нього, але реакція на нього була неоднозначною.

Жаль, що в мене немає запасних примірників книги “Бо то не просто мова, звуки”. Виснягиму, чи не залишилось щось у видавництва.

Чи знайомий Вам професор Федь Анатолій Михайлович зі Слов'янська?

Поки що все. Жду нових випусків “Донеччини”. Хай Вам щастить!

І. Дзюба.

17.04.2018

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Я забарився з відповіддю, бо довелося побувати в лікарні.

Ви питаєте про книжку “Бо то не просто мова, звуки”. На жаль, у мене лишився останній примірник.

Я звернув увагу на те, що Ви “позичили” її в Донецькій адміністрації в Краматорську. Може, їх зацікавила ця книжка? І в мене з'явилася фантастична ідея. У дрогобицькому видавництві “Коло” лежить двісті примірників книжки. Може, вони б викупили цю книжку для шкіл та установ – вона, здається, досить актуальна. Частково оплатити міг би і я, але ж я не можу розсилати по школах і бібліотеках. Є якась структура в Краматорську, яка могла б узяти це на себе?

Книжки “Донецька рана України” теж не лишилися. Але незабаром у київському видавництві “Клю” має вийти нове, доповнене видання. Я зразу ж Вам надішлю. Та й у Краматорську вона, мабуть, пригидлася б. Тримаймо зв'язок!

І. Дзюба.

Р. С. А чи маєте Ви моє “Не окремо взяте життя”?

9.05.2018

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Одержав газети і лист. І зрадів, і засмутився. Збідніла газета і, певне, не тому, що бракує матеріалів чи авторів. Невже влада не розуміє важливості підтримки цієї газети? Раніше в газеті ширше висвітлювалося життя Донеччини, її минуле, згадували людей краю, людей праці, ветеранів. Так в одному з номерів писали, що помер Петро Федотович Мамець, шахтар, філософ, згадували його праці. Я хотів Вас розпитати, як їх дістати. І тепер, мабуть, є про кого писати.

До речі, вийшло в Чернівцях перевидання збірки віршів Петра Свенцицького, вийшла в Києві Антологія донецьких письменників – чи маєте їх? Про це б написати, але ж і місця, виходить, немає?

Радий бачити в “Донеччині” статті мого доброго знайомого Сергія Лашенка, статті Анатолія Загнітка. А Олег Соловей не озивається?

Чи можу я чимось допомогти? Чи маєте мою брошурку з минулого року, видану в Інституті історії, – “Донеччина – край українського слова”?

Вибачайте за неякісне письмо – підводять очі, дрібного шрифту, особливо газетного, не “беруть”.

Бажано Вам добра, здоров'я, надії на краще.

Ваш І. Дзюба.

6.08.2018

с. Рудики

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Дякую за свіжі числа “Донеччини”. Завжди жду їх. За нинішніх умов війни ця газета мала би стати всеукраїнською. Але перед ким це питання можна ставити? Може, нова Донецька адміністрація це зрозуміє? А поки що – хоча б організували передплату по Україні: скрізь же знайдуться люди, яких цікавить, що діється в Донеччині...

Надсилаю Вам свою книжечку “Донецька рана України”. Сподіваюся, що вона пригодиться і Донецькій адміністрації, і Міністерству інформації. Але ні...

Але в мене є деяка кількість примірників, і я готовий надіслати їх на адресу, яку Ви вкажете.

Бажано добра!

І. Дзюба.

10.11.2018

с. Рудики

Дорогий Ігоре Олексійовичу!

Щось я втратив зв'язок із Вами... А мені треба обговорити з Вами одну справу. Пригадуєте, Ви колись писали, що натрапили в Донецькій ОДА в Краматорську на мою книгу “Бо то не просто мова, звуки” і вона здалася Вам потрібною там. Так от, у видавництві є ще сотня книжок. Я хочу викупити їх і домовитися з волонтерами, щоб завезли в Краматорськ. Але кому, якій службі їх там віддати, щоб вони не валялися в якійсь коморі, а потрапили в бібліотеки, школи? Може, щось порадите?

Озивайтесь. Бажано добра.

І. Дзюба.

Р. С. Чи надходила до Вас моя книжка “Донецька рана України”?

Р. С. Читаю уривки Вашої “Донбасії” – коли буде книжка?

Тут треба зазначити, що Іван Михайлович свої книги в подарунок для шкіл Донеччини чиновникам у Краматорськ передав, але як вони розпорядилися ними – залишилося загадкою. Ні добродичень, ні автор цих рядків долю книги так і не з'ясували.

Що ж до останнього запитання з листа, то я відповів на нього проханням до академіка написати до моєї книжки “Донбасія” передмову, що він і зробив. Стаття І. Дзюби називається “Розповідь про незабутнє і незабутніх” (Донбасія / Ігор ЗОЦ. – К.: Ярослав Вал, 2021. – 252 с.).

В боргу я не залишився і на прохання “Укрінформу” підготував ґрунтовну статтю про Івана Михайловича, яка під назвою “Шлях до України” з'явилася на сайті агенції 26 липня 2021 року – в його 90-й День народження.

На роковини його смерті “Слово Просвіти” (№ 7, 16–22 лютого 2023) надрукувало мої спогади про зустрічі з Іваном Михайловичем під заголовком-цитатою з нашої давньої розмови: “Після найтемнішої ночі зійде сонце”. Віримо, що так і буде.

Готується епістолярій Івана Дзюби

У кого збереглися листи від незабутнього Івана Михайловича Дзюби – прохання надіслати до редакції “Слово Просвіти” для Марти Володимирівни Дзюби. Дружина видатного науковця наразі опікується підготовкою книги його листування. Прохання надіслати тексти на електронну адресу нашої редакції: slovo_prosvity@ukr.net

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
делегат установчої конференції
ТУМ ім. Тараса Шевченка

“Швидко звільнилися від страху...” До 35-річчя Товариства української мови ім. Тараса Шевченка

35 років тому патріотична громадськість заснувала Товариство української мови ім. Тараса Шевченка. Неймовірного успіху на шляху духовно-культурного відродження Батьківщини вдалося досягти завдяки колосальній визвольній енергії свідомих українців. В ідеологічній боротьбі, що тривала проти консервативних промосковсько-комуністичних сил, ми продемонстрували найкращі якості національного характеру. Передусім організованість, наполегливість, гострий розум, неабиякі вольові й моральні зусилля. І віру в перемогу Української справи. У те, що саме нам, за висловом Івана Франка, “призначено скалу сесю (московсько-окупаційну владу) розбити”.

ТУМ було утворене за одностороннім рішенням понад 700 делегатів установчої конференції, яка відбулася 11-12 лютого 1989 року в залі засідань київського Будинку кіно. Високопатріотичні люди прибули до столиці з усіх областей і районів України. Делегати форуму уособлювали і представляли найбільш політично свідомі й моральні свої землі. Конференція була зібранням найбільш патріотичних, відважних і діяльних синів і дочок нашого народу. Товариство стало першим у новітній історії України масовим, самоврядним, демократичним формуванням, не підконтрольним повновладній у ті часи компартії. Ні ідеологічно, ні організаційно.

На форумі з публіцистичними промовами, аргументованими раціонально-науково й емоційно, виступили відомі в Україні інтелектуали: науковці, літератори, мовознавці, юристи, громадські діячі. Упродовж двох днів конференція розглянула низку актуальних питань – суспільно-політичних і духовно-культурних. Делегати затвердили Статут ТУМ, обрали керівні органи Товариства, ухвалили низку заяв. А також звернення до ВР УРСР з вимогою невідкладно надати нашій мові статус єдиної державної мови в Україні, юридично закріпивши його в Конституції республіки. Головою Товариства було обрано поета і громадського діяча Дмитра Павличка.

Факт успішного проведення установчої конференції ТУМ (як першого в умовах комуністичної диктатури легального і результативного форуму українських патріотів) ми оцінили одним-єдиним словом, коротким, але сповненим колосального змісту: “Звершилось!”. Дата 12 лютого 1989 року стала відправною точкою, символічним початком нестримного національного відродження – мовно-духовного, політичного й державного, ознаменувала стрімкий рух суспільства до волі й незалежності України. Ця історична подія була підсумком кількарічної просвітницької діяльності численних груп, гуртків і товариств антикомуністичного, антиімперського, державницького спрямування.

Суспільство, що в перші роки горбачовської перебудови перебувало у стані невизначеності, драглистого ідеологічного хитання – хаотичного, іноді безцільного, нарешті отримало потужний спонукальний імпульс рухатися в єдино-правильному напрямку. До величній державницькій меті! Апатію і безнадію було подолано.

Перед українськими патріотами проліг незвіданий шлях до здійснення найзаповітніших мрій, хоча ніхто тоді не здогадувався, наскільки крутим, тернистим і тривалим він для нас буде. Адже коли ми казали (і нині кажемо): “Мова!”, то розуміли: “Нація!”. Коли казали: “Нація!” – розуміли: “Самостійна Українська Держава!”. Так було тоді, є нині і буде завжди!

Держава і суспільство починаються з народу і його землі – території проживання, господарювання і важкої, тривалої багатогранної боротьби за самозбереження. А народ – зі спільних духовних цінностей: єдиної мови і

культури. Передусім мова об’єднує всі його етнографічні групи і соціальні стани в одну нерозривно-міцну духовну, економічну й політичну спільноту. Отже, Мова, Нація, Держава – золота тріада, що окреслює основоположні складові (культурно-духовні, філософсько-світоглядні, морально-етичні, звичаєво-правові, політологічні, економічні, військово-безпекові) національної свідомості і визначає історичне буття соціуму. Мова є і буде наріжним каменем, фундаментом політично, духовно й ментально організованого українства, запорукою його щасливої вічності на рідній, Богом даній землі – від Сяну до Дону, від Прип’яті до Чорного моря.

Ухвалені конференцією рішення мали революційний характер. Наочно засвідчили фундаментальні істини: українство, переживши під час окупаційної московської ночі – чорної і жахливої, “всі лиха, всі зла”, не зламалося, не згинувало. Всупереч лукавству, підлості й терору жорстоких кремлівських ворогів, воно вистояло і почало швидко відроджуватися. Безперервні сімдесятирічні комуністичні експерименти, хоч і заподіяли українству величезну шкоду, проте не знищили, не притлумили почуттів національної ідентичності нашого народу, не зруйнували духовних підвалин його людської, патріотичної і християнської сутності. Не звели і не принизили його суспільну свідомість до огидного рівня безликого, аморального, примітивного “гомо советікусу”. Наш форум також підтвердив: українці швидко звільняються від страху перед тоталітарною владою та її репресивними органами.

Установча конференція Товариства завдяки своїм історичним рішенням справила потужний вплив на подальший розвиток усєї сукупності процесів національного відродження. Вона засвідчила нестримно-бурхливе, діяльне воскресіння українства у всіх його вимірах: мовно-духовному, ідейно-патріотичному, моральному й політичному! Політологи беззастовно стверджували: створення і діяльність ТУМ – видатна подія культурно-політичного життя всеукраїнського значення, небуденне явище планетарного масштабу.

Особисті враження від конференції незабутні. Адже більшість із нас вперше в житті побували у дружньому колі майже тисячі однодумців, ідейних соратників. Побачили й почули тих, кого вважали духовною та інтелектуальною елітою нації.

Потужним і радикальним, як на той час, був виступ відомого письменника Олесь Гончара. Учасник бойових дій у Другій світовій, Герой Соцпраці й лавреат Ленпремії, він не боявся ні щербіцьких, ні кравчуків, ні задри-

паних кагебістів, тому називав огидні явища тодішньої дійсності їхніми справжніми іменами. Зокрема, говорив, називаючи цифри і факти, про злочинне зросійщення українських дітей і молоді в навчально-виховних закладах УРСР, про перекручування нашої історії і паплюження національних героїв. Закликав зупинити руйнівні процеси в суспільно-економічній та екологічній сферах і в культурно-духовному житті. Хоча як член компартії, для посилення своїх критичних аргументів іноді цитував Леніна.

Багато наступних промовців з числа письменників (напередодні компартійний ідеолог Л. Кравчук проінструктував їх на предмет того, про що і як можна і треба говорити, а про що – мовчати) посміливішали під впливом блискучого виступу О. Гончара. І нашивдкуруч вносили зміни до текстів своїх промов з метою надання їм більш критичного змісту.

На нашій конференції виступив Л. Кравчук. Головним посланням його промови було таке: ви хотіли мати Товариство української мови – компартія дозволила його створити. Отож працюйте. Але ще однієї масової організації з назвою Народний Рух України за перебудову не створюйте, вона нікому не потрібна.

Компартія, за словами її ідеолога, керуючись найпередовішим у світі ленінським вченням, ініціювала перебудову й успішно її закінчить без усяких народних рухів. Ваше завдання як членів ТУМ – допомагати компартії.

Такі заяви і безглузді поради суперечили нашим намірам, тому викликали масове обурення делегатів конференції. Хоча всі ми усвідомили: Л. Кравчук говорить не від себе, а доносить до нас позицію першого секретаря КПУ В. Щербіцького, отже, московського центру.

Про ставлення найкращих представників національної інтелігенції до рідної мови засвідчив такий факт. На моє запрошення на конференцію приїхали двоє вчителів-патріотів із с. Нове Село (тоді Ізяславський, нині Шепетівський р-н Хмельницької об-

ласті) Іполит Брикулець та Арсен Главацький. Оскільки вони не були делегатами, виникла проблема щодо їхньої присутності в залі засідань. Перед входом до київського Будинку кіно, де мала розпочатися конференція, зібралося декілька сотень людей, також не делегатів, які прагнули долучитися до великої національної справи. Але через відсутність вільних місць охорона не пускала їх до зали.

У момент, коли ми вирішували, як діяти в цій ситуації, мої друзі показали великий учнівський зошит із більш ніж трьома сотнями підписів жителів Нового Села з вимогою до Верховної Ради надати українській мові статус державної. Справжність підписів новосельців своїм підписом і печаткою засвідчив голова сільради.

Був єдиний спосіб допомогти подвизникам рідної мови – показати зошит Дмитрові Павличку, голові оргкомітету з проведення форуму. Відомий поет, один з ініціаторів створення Товариства гідно оцінив унікальний вчинок учителів з Ізяславщини. На моє прохання він вийшов до них, щиро подякував за ініціативу, за простоту праці, по-дружньому обійняв і провів до залу засідань. А згодом у виступі розповів делегатам про патріотичний вчинок І. Брикульця та А. Главацького, закликавши всіх брати з них приклад.

Після завершення роботи конференції частина делегатів, переважно кияни і ті, хто не попішав на вокзал до потягів, зібралися біля пам’ятника Т. Шевченку, що навпроти Червоного корпусу КДУ. Ми співали “Заповіт”, “Думи мої...”, “Червону калину”, охочі декламували Тарасові поезії. Нині знана артистка, а тоді харківська студентка М. Бурмака під супровід гітари проникливо виконала декілька патріотичних пісень. Біля нас “крутилося” чимало тих, кого тоді називали “сірі особи в цивільному”, тобто кадебістських нишпорок. Щоб показати, що ми їх не боїмося, навіть ігноруємо і зневажаємо, всі дружно заспівали тоді заборонену владою “націоналістичну, петлюрівсько-бандерівську” пісню “Ще не

вмерла України ні слава, ні воля...”.

Згодом десятка півтора делегатів зібралися в одній з кімнат аспірантського гуртожитку, прикрашеній національною символікою, де ми допізна ділилися враженнями від форуму. Серед нас була унікальна людина – Христия Фріланд. Тоді мало кому відома молода канадська журналістка, яка вільно розмовляла українською (її мати українка), а згодом – міністр закордонних справ дружньої нам Канади. Знаний кобзар, журналіст і поет Микола Литвин виконав декілька патріотичних народних пісень і козацьких дум, зокрема думу про гетьмана І. Мазепу.

Розходилися по домах із радістю й великим задоволенням за виконану роботу, з усвідомленням особистої причетності до святої справи національного відродження.

Після заснування ТУМ по всій Україні почали створюватися місцеві осередки Товариства. Діяли вони в навчальних закладах, у бібліотеках, на підприємствах. Членами ТУМ ставали представники творчої інтелігенції, вчителі, журналісти, інженерно-технічні працівники, робітники, службовці. А також багато людей, незалежно від віку й роду занять, в яких пробудилася національна свідомість, які повірили у кращу долю України, тому прагнули поліпшити власні знання рідної мови, і допомогти в цьому своїм близьким.

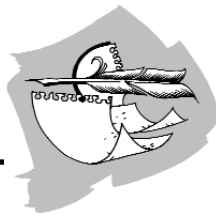
Через тиждень час після створення ТУМ були оприлюднені проекти Статуту і Програми Народного руху України. Більшість членів Товариства стали активними учасниками ініціативних груп зі створення первинних осередків Руху.

Під час виборчої кампанії 1990 р. Товариство висунуло чимало своїх активістів кандидатами в депутати ВР УРСР і рад нижчих рівнів. Частина з них, перемігши конкурентів, передусім висуванців компартії, стали членами найвищого представницького і єдиного законодавчого органу України.

Значною мірою завдяки патріотизму, професіоналізму, енергійності, високим моральним якостям, публіцистичному таланту, ораторським та організаційним здібностям депутатів-державників, а також великій народній довірі до них як чесних і безкомпромисних політичних діячів подала Незалежна Україна.

P. S. Московський ворог, усвідомлюючи значення української мови як потужного чинника духовної і політичної консолідації нашого народу, як одного із символів Української держави, намагається заборонити її на тимчасово окупованих територіях. Передусім у сферах освіти, культури, управління, комунікації. Отже, скоює злочин лінгвоциду. Рашисти вилучають з бібліотек і знищують твори класиків української літератури. Кремлівські вандали й терористи не тільки вбивають і калічать мирних українців, у тому числі дітей. Вони руйнують житлові будинки і підприємства, бібліотеки, школи, театри і музеї.

Але ми віримо: Україна і Правда переможуть лютого ворога. За небачені після Другої світової війни жорстокі злочини московитський агресор постане перед міжнародним трибуналом і зазнає заслуженої кари.

Духовний компас в історії та сьогодні

Анатолій ЛУГОВСЬКИЙ,
член НСПУ, заслужений журналіст,
м. Путивль Сумської області
Фото з архіву Олександра Вертіля

Це видання по-своєму цікаве, пізнавальне, корисне і знакове не тільки для Сумщини, а й України. Адже його зміст і зміст мають розлогі географічні обшири, більше того, навіть виходять за межі рідної країни.

Мовиться про книгу відомого сумського письменника і журналіста Олександра Вертіля “Репетиція діалогу”, під обкладинкою якої зібрані понад пів сотні інтерв'ю, проведені ним упродовж останніх майже двох десятиліть як власним кореспондентом газети “Урядовий кур'єр” у Сумській області. Співрозмовники – знані й авторитетні письменники, співаки, артисти, спортсмени, художники, вчені, представники інших професій, чий внесок у розвиток України особливо вагомий і неocenний.

Як журналіст і письменник добре

творів. Нестор прилетів із Мюнхена до Харкова, а звідти приїхав до рідного міста свого тата. Можна уявити його стан, коли вперше переступив поріг батьківської хати, в якій Іван Багряний колись писав свою відому поему “Скелька”. Ось як він про це розповідає:

“...Я хоч і маю міцні нерви і не схильний до сентиментів, однак не міг стриматися... Такий клубок підкотився, так защемило серце... Ліда з Миколою (родичі Нестора по татовій лінії, які на той час мешкали в цьому будинку. – прим. А. Л.) відвели мене ту кімнатку, в якій більш як 80 років тому жив батько. Я дивився в те саме вікно, що й він, на ті ж стіни. Він немовби зримо був поруч зі мною, щось невидиме витало в повітрі і я не міг стримати почуття. Першої ночі майже не спав, стільки передумав і згадав. А вже потім привів себе до душевного порядку. Ходив подвір'ям, зазірав до всіляких сараїв.

Навіть пес Карат швидко звик до мене і на другий день визнав за свого. Але потім в Охтирці дізнався, що я вже в місті. Стільки гостей, зустрічей, автографів, споминів”.

Гість з Німеччини розповідає цікаві факти зі свого дитинства, спілкування з батьком, про те, як разом вирізали соплі з лози, ловили рибу – при цьому Багряний старший неодмінно згадував Охтирку, села Куземин, Скелька.

Зі згаданим перегукується інтерв'ю із Олександром Шугаєм – відомим письменником, дослідником творчості низки майстрів красного письменства, в тому числі Івана Багряного. За його словами, “пошук, дослідження – це стан моєї душі, ідея “сродної праці”, тож бесіда видалася легкою, динамічною, з численними прикладами-посиланнями на невідомі раніше факти з життя Василя Мисика, Аркадія Казки, Максима Рильського, Бориса Тена, Миколи Руденка, Бориса Антоненка-Давидовича.

Загалом письменницький блок у книзі один із об'ємних і розмаїтих. На сторінках зафіксовані розповіді-роздуми світлої пам'яті Івана Драча, Михайла Слабошпицького, Олексія Столбіна, Володимира Яворівського, нині суціль Євгена Дударя, Анатолія Крима, Андрія Куркова, Ігоря Павлюка, Юрія Рибчинського, Михайла Сидоржевського, Василя Шкляра...

Кожне інтерв'ю відкривається цитатою-заголовком, що характеризує співрозмовника і стає своєрідним ключем до загального характеру розмови. До прикладу: “Коліно – найкращий стіл для вірша” (Іван Драч); “У жартах не тільки жарти, а й істина” (Євген Дудар); “Завдання письменника не пояснити цей світ, а допомогти людям його полюбити” (Ігор Павлюк); “Окрім роботи, люблю преферанс і більярд” (Юрій Рибчинський); “Сьогодні у збалансованій масовій свідомості шансон і

Володимир Голубничий і Олександр Вертіль

попса переможуть Коцюбинського чи Леся Курбаса” (Михайло Сидоржевський); “Будь дужчим за свої лінощі і втому” (Михайло Слабошпицький); “Чорний Ворон” перелетів океан” (Василь Шкляр); “Для дітей треба писати, як для дорослих, але трохи краще” (Олексій Столбін); “Література і політика несумісні, однак я мирю їх між собою” (Володимир Яворівський) тощо.

Колоритна і символічна постать японця Акіри Судзукі, який все своє життя присвятив вивченню творчої спадщини видатного уродженця Сумщини, футуриста, художника, поета, громадського діяча Давида Бурлюка. Незважаючи на поважний вік, Акіра-сан приїздив із Токіо до маленького села Рябушки на Лебединщині, що поруч із хутором Семиротівка, в якому народився його улюблений художник і письменник (на жаль, цього населеного пункту вже немає на мапі краю. – прим. А. Л.). На згадку про перебування в цих краях японець загорнув у хусточку пригорщу тамтешньої землі, яку передав до одного з японських музеїв з експозицією на честь Давида Бурлюка.

Як вихованець факультету журналістики Київського держуніверситету імені Т. Шевченка з особливим трепетом читав інтерв'ю із незабутнім Олександром Пономаревим “Як парость виноградної лози...”, лекції якого назавжди у моїй вдячній пам'яті. Він не тільки в деталях розповідає про своє походження і становлення як мовознавця, а й наводить низку прикладів правильної і неправильної мови поширених слів, наголошує на лексичних, фразеологічних, синтаксичних, акцентуаційних та інших сучасних похибках, словом, пропонує професійний україномовний “лікбез”, який і сьогодні затребуваний і актуальний.

Так само приємно було “зустрітися” на сторінках видання зі своїм відомим земляком Леонідом Матвієнком – з ним разом ходили до школи в рідному селі Юнаківка Сумського району, яке сьогодні, на жаль, опинилося на лінії важкого вогню, адже розташоване поруч з українсько-російським кордоном. Нині Леонід – заслужений артист України, заслужений артист Абхазії, соліст-вокаліст Сумського національного академічного театру драми та музичної комедії ім. М. Шепкіна.

На продовження пісенної теми – гроно відомих імен, з-поміж яких легендарні

Дмитро Гнатюк – “Якщо співаєш душею, слова розуміють на всіх континентах” та Анатолій Мокренко – “Краса врятує світ, якщо ми, люди, врятуємо красу”. Перший – родом з Буковини, другий – із Сумщини, обох об'єднує невимовна любов до української пісні, національного мистецтва.

Сучасну пісенну естраду презентують добре знані і популярні у слухачів Фемій Мустафаєв – “Я ще приїду до Криму і буду співати кримськотатарські і українські пісні”; Павло Зібров – “Мої глядачі, а точніше глядачки, вірні мені, а я їм”; Іво Бобул –

“Весь час віддаю пісні, сцені, сін'ї – решта мене не цікавить, принаймні сьогодні”; Катерина Бужинська – “Все треба робити за велінням душі і серця”; Валерій Козупиця – “Коли гримлять гармати, музи не мовчать” та інші.

Розмаїтий також спортивний блок, представлений світовими іменами: краший скороход 20-го століття Володимир Голубничий, дворазовий олімпійський чемпіон з веслування на байдарках і каное Олександр Шапаренко, біатлоністки Олена Петрова, сестри Віта і Валя Семеренки, боксер Тарас Шелестюк, штовхальник ядра Юрій Білоног... Це саме на їхню честь у різних кутках планети в різні часи звучав гімн України, стверджуючи силу і міць її гідних представників. Тож їхні розповіді цікаві не тільки шанувальникам спорту, а й усім, кому дорога історія Сумщини, України.

Колоритно і неповторно представлені геолог Костянтин Ткачов, альпініст Федір Мітюхін, феномен із запам'ятовування Артем Гарін, аграрій Анатолій Онайко, молоті вчені Андрій Безмен та Дмитро Білюк. До речі, останній наполегливо розробляє технологію виготовлення кавових стаканчиків із ... їстівних матеріалів. Тобто, таким чином ставиться заслін всюдисущому пластику, який загрожує екології планети.

Власне, у книзі немає “прохідних” імен – кожен має власний вагомий доробок у тій чи тій царині. На цьому наголошували учасники презентації видання, що недавно відбулася в Сумській обласній універсальній науковій бібліотеці. Про незаперечну його користь і потрібність свідчить факт, що в січні нинішнього року творчий колектив Сумської обласної філармонії саме на основі “Репетиції діалогу” підготував концертно-літературну програму “З ювілеєм, рідна Сумщино!”, присвячену 85-й річниці утворення Сумської області і яку відвідали кілька сотень сумчан та гостей міста.

У підготовці книги особлива заслуга сумського видавництва “Еллада”, яке запропонувало добротне сучасне поліграфічне рішення. Високоякісний папір, альбомний формат, вишукана верстка, художнє оформлення Світлани Антонової дозволили видрукувати справжній фоліант, який не поступається аналогам, надрукованим у видавництвах столиці чи провідних обласних центрів України. При цьому важлива фінансова підтримка обласної влади – державної адміністрації та Ради, які традиційно щороку виділяють кошти для видань членів обласної організації Національної спілки письменників України.

“Репетиція діалогу” вже стала своєрідним духовним компасом в історії й сьогодні, завдяки якому читачі мають можливість відкривати нові для себе сторінки.

Поява такої книги – певний духовний вклад у культурно-мистецький фундамент області й України загалом.

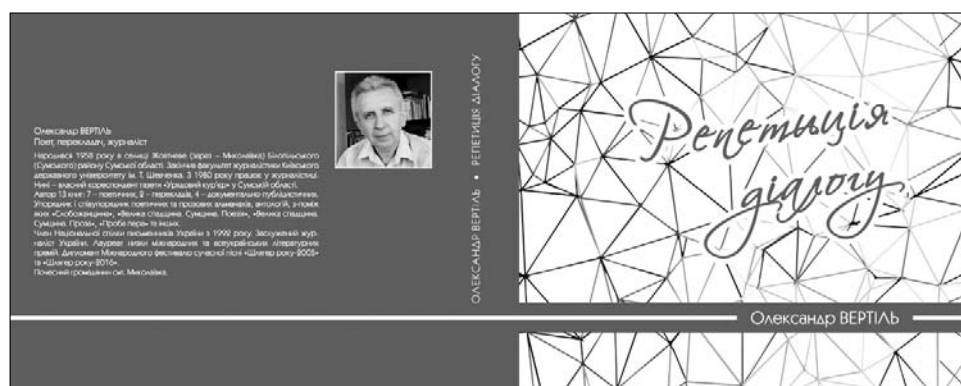

Олександр Вертіль та Анатолій Мокренко

знаю, наскільки непросто працювати в жанрі інтерв'ю, аби не повторюватися насамперед у запитаннях, шукати нові грані у біографії і творчості того чи іншого співрозмовника, по-доброму “провокувати” їх на відверті відповіді. Як на мене, Олександр Вертіль щасливо уникнув традиційних штамлів чи кальок, запропонувавши читачам своєрідну кардіограму часу в особистостях – кожен співрозмовник проявив себе яскраво, індивідуально-неповторно, зримо і предметно.

Суттєво, що всі вони “розкрилися” якщо не сповна – все-таки газетні стандарти передбачають обмеження, то майже. Кожен – зі своєю чи біографічною, чи творчою, чи побутовою “родзинкою”. А що вже мовити про інформаційну насиченість: читач має змогу почерпнути ексклюзивні новинки із біографій, завдяки яким скласти для себе більш повний портрет того чи того героя книги, дізнатися про історію рідного краю, розширити власні духовні горизонти.

До прикладу – інтерв'ю із сином ушавленого уродженця Сумщини Івана Багряного Нестором Багряним, з яким Олександр Вертіль зустрівся в жовтні 2006-го року в Охтирці під час урочистостей з нагоди сторіччя від дня народження автора “Тигроловів”, “Саду Гетсиманського”, “Огненного кола” та інших класичних

Ніна Саєнко: “Олександр Саєнко – мій найперший учитель, що вивів мене у мистецький світ”

У Національному музеї літератури України триває чудова виставка “Український килим. Золоте перевесло мистецької династії Саєнків”, яка стала знаковою подією в культурному житті столиці. На виставці представлені гобелени, килими, панно трьох поколінь талановитої родини – Олександра Саєнка, його доньки Ніни Саєнко та онуки Лесі Майданець-Саєнко. Сьогодні в гостях у “СП” Ніна Олександрівна Саєнко, гідна продовжувачка справи великого батька і берегиня його творчої спадщини.

Г. Д.: – Пані Ніно, ким для вас був і є Олександр Ферапонтович Саєнко?

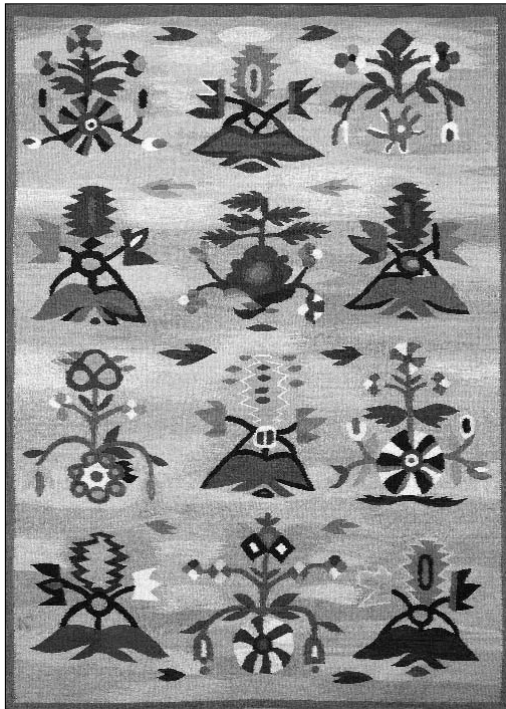
Н. С.: – Олександр Саєнко – це мій тато, насамперед, і Навчитель. Проте завжди пам’ятаю, що мій тато – великий мистець, класик українського мистецтва. Пишаюсь, що ім’я Олександра Саєнка належить до списку видатних діячів світової культури. Таке ушановане визнання було прийняте 1999 р. до 100-річчя від дня народження Олександра Саєнка, коли Україна і весь світ на рівні ЮНЕСКО вшанували його пам’ять, творчість і здобутки в українському мистецтві – заслужено і достойно. До 120-ї річниці від дня народження митця, яка відзначалася на державному рівні, ми презентували творчість батька, мою, а також моєї доньки Лесі Майданець-Саєнко під назвою “Золоте перевесло мистецької династії Саєнків”. У шести музеях України, зокрема, Києві, Харкові, Чернігові, Каневі, Борзні відбулися урочистості, успішні художні виставки, що здобули найвищі оцінки мистецтвознавців.

Минулого року ми передали більше 1000 книг до 35-ти музеїв, бібліотек, музеїв-архівів в Україні, де зберігаються твори Олександра Саєнка, моєї Лесі Майданець-Саєнко. На сьогодні видано 11 мистецтвознавчих книг, у яких висвітлюється творчість Олександра Саєнка і нашої династії, не рахуючи каталогів, буклетів, альбомів.

Найперша книга про життєвий і творчий шлях батька – “Олександр Саєнко: до становлення і розвитку школи українського монументально-декоративного мистецтва ХХ століття”, 2003. Ця книга і ще одна – “Шевченкіана Олександра Саєнка”, видана у 2014 році, номінувалися на Національну премію України імені Тараса Шевченка. Шевченко – улюблена тема творчості мого батька. Премії книги не отримали, але їм була надана висока оцінка мистецтвознавцями, дослідниками українського мистецтва, які вважають що видання достойні премії. 125-річчя від дня народження Олександра Саєнка розпочали ось цією виставкою. Упродовж ювілейного року плануємо ще кілька мистецьких проєктів у музеях України.

Г. Д.: – Як почалася ваша співпраця з татом?

Н. С.: – Я пам’ятаю пору раннього дитинства – коли була десятирічною дівчинкою, померла мама, тож жила я з татом, у чудовій садибі, створеній моїм дідом Ферапонтом Петровичем Саєнком, садівником, громадським діячем, високоосвіченою людиною. Вечорами тато працював

Н. Саєнко. Княгині. 2008. Вовна, ручне ткання

над солом’яними панно, а я була поруч, підбирала і подавала йому соломинки. На моїх очах у світлі каганчика, електрики у той час не було, народжувались татові чарівні квіти, дерева, птахи... Це була магія творення, яка зачарувала і захоплювала мене...

А одного літнього ранку, коли я збиралася побігти до річки, тато попросив мене допомогти йому у відновленні фризу “Українське село”, який зберігався у флігелі під час війни і деякі соломинки відклеїлись від вологи. Тато тоді вперше звернувся до мене з таким проханням. Так почалася для мене татова мистецька школа – Саєнківські університети, що формували мене як творчу особистість. Мій вчитель прищепив мені любов до українського образотворчого та декоративного мистецтва, невичерпної глибини народної творчості.

У Борзні, у нашому родинному домі, я відчула, сама так оцінюю, певну місію, послану з неба. Ось ми йдемо з батьком, тримаємося за руки, моя рука у його руці. У людей бувають явлення – Божої матері, Господа. У мене не було ні слів, ні явлення, але я відчула, що маю цією людиною опікуватися, допомагати, оберігати. І з тих пір я допомагаю батькові, навіть тепер, коли його нема вже з нами майже 40 років, пишу книги, відкриваю художні виставки його творів аби зберегти пам’ять про нього, його творчість і передати майбутнім поколінням українців.

За життя тата моєї допомоги вимагали обставини, тому що тато був позбавлений слуху. Для повноцінного сприйняття життя я допомагала йому у спілкуванні, була його перекладачкою. У 1960-х роках відоме світило лікар Коломійченко, до якого ми звернулися, сказав, що слуховий нерв

тата відновити неможливо. Але позбавлений слуху і здатності говорити, тато був ерудованою особистістю, інтелектуалом, високо інтелектуальною людиною – українцем. Здобув блискучу мистецьку освіту, став видатним мистцем.

Я єдина донька у тата, народилася, коли йому було 45 років. Мама теж родом із Борзни, працювала вчителькою української мови і літератури. Оскільки у Борзні у школі не було вакансії, мама змушена була вчителювати по селах Чернігівщини і Київщини. Мамочка дуже шанувала мого батька, збереглися зворушливі листи, які вони писали одне одному. Я видала книгу епістолярної спадщини – близько тисячі листів нашої родини. Батько був дуже уважний до епістолярної спадщини, зберігав усе, бо це було його життям. У воєнні роки листи ховали навіть під землю. У мене була думка передати листи на збереження до архівів, що я врешті й зроблю. Однак подумала, чи звернеться хтось до цих аркушків? А тут така цінна історія життя: революції, голодомори, війни, родинна педагогіка, піклування одне про одного. Тому вирішила впорядкувати книгу “Пам’ять роду”, яка вийшла у світ 2019 р.

Г. Д.: – Ставши подвижницею творчої спадщини батька, ви здійснюєте його задуми, ніби продовжуючи його присутність у сьогоденні. Як вам вдалося заснувати Мистецьку студію імені Олександра Саєнка?

Н. С.: – Наприкінці 1990-х років нам з донькою Лесею, як членкиням Національної спілки художників України, виділили

Музей-садиба Олександра Саєнка. Борзна, 1999 р.

Л. Майданець і Н. Саєнко в Національному університеті ім. Т. Шевченка

під творчу майстерню на Гончара, 30-Б, занедбане приміщення з житлового фонду. Я привела його в порядок. І вирішила реалізувати батькову мрію про те, щоби навчати дітей з вадами слуху, глухонімих, які прагнуть займатися мистецтвом. Аби вони могли опанувати фах і разом з тим мати улюблену справу. Коли тато жив у Борзні, то мав кілька таких намірів. Там була школа-інтернат для дітей-сиріт, де батько знайомив їх з мистецтвом, давав певні навички. Батькові настанови треба було перекладати, і я допомагала. Йому все життя хотілося організувати повноцінну школу для обдарованих дітей з вадами слуху. І я таку школу організувала – “Мистецьку студію імені Олександра Саєнка”, в Києві, де діти творять світ гармонії і краси, дістають загальний гуманітарний розвиток, де приходять усвідомлення успіху, відкриваються перспективи самореалізації у майбутньому. Із часу відкриття (2000 р.) ми з Лесею працюємо у студії як педагоги, викладачі. Видаємо каталоги, організуємо виставки творчих робіт, презентації, запрошуємо викладачів. Із початком Великої війни проводимо майстер-класи для дітей та індивідуальні заняття. До Великодня будемо розписувати писанки.

Г. Д.: – Ще один великий задум вам вдалося здійснити – створити Художньо-меморіальний музей “Садиба народного художника України Олександра Саєнка” у Борзні на Чернігівщині.

Н. С.: – І знову ж це був музейний проєкт, здійснений за моєї ініціативи, участі та сприяння для втілення творчої ідеї та заповітної мрії Олександра Саєнка – створення Музею у будинку та садибі родини Саєнків.

Ще в 1960-ті роки батько розмістив у п’яти кімнатах будинку колекцію старожитностей та народного мистецтва, зібрану на Чернігівщині: меблі (дивани, шафи, столи, крісла) із родинних маєтків Кулішів-Білозерських, старовинні килими-гобелени (із колекції Віктора Забіли), плахти, скатерки і ткани (зокрема кролевецькі) та вишивані рушники, різьблений рубель (із колекції Ганни Барвінок), кераміку, гутне скло, український одяг, а також власні твори, серед них присвячені перебуванню Тараса Шевченка на Борзнянщині. Унікальність представленої експозиції у саєнківському будинку і чарівність борзнянської садиби відзначали всі, хто побував у ній: Михайло Стельмах, Михайло Дергус, Георгій Меліхов, Євгенія Дмитрієва, Іван Дзюба...

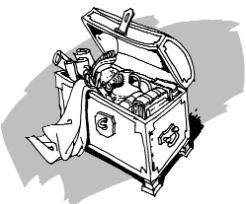
“Тут я створив найкращі полотна з циклу “Дума про Україну”, тут зберігається багато скарбів народної творчості та старожитностей, які я збирав усе життя. Я вважаю, що ця садиба може стати Музеєм”, – писав Олександр Саєнко.

Та пройнуть роки, коли доля цієї садиби вирішиться 1996 року і вона стане музейним комплексом – Художньо-меморіальним музеєм “Садиба народного художника України Олександра Саєнка”, де в оновленій експозиції представлена колекція народного мистецтва, старожитностей, твори Олександра Саєнка, а також мої твори і Лесі Майданець-Саєнко.

До музейної колекції наша родина Саєнків передала більше тисячі експонатів, що склали основу експозиції музею. Нині музей став перлиною української мистецької спадщини не лише Чернігівського краю, а й відомим скансеном в Україні і світі.

Г. Д.: – Чим особлива нинішня виставка “Український килим. Золоте перевесло мистецької династії Саєнків”?

Н. С.: – Художня виставка відкриває ювілейний рік вшанування пам’яті видатного українського мистця Олександра Саєнка з нагоди 125-річчя від дня народження. В експозиції вперше широко представлено лише художній текстиль – 35 килимів і гобеленів, як один із найвагоміших напрямків монументально-декоративного мистецтва у творчості нашої мистецької родини. Із серії гобеленів Олександра Саєнка на історичну тематику в експозиції виставки представлено гобелени – “Українська старовина” і “Зустріч козака”, в якому автор зображує запорожця на білому коні, що повертається з визвольних походів за волю і святість української землі, і дівчину, що зустрічає переможця в україн-

ському вбранні, шляхетну і гідну представницю свого народу, а навколо улюблені образи дерев і пташок. Ці унікальні твори викликають багато почуттів, переживаються із сьогоденням, співзвучні часові і відтворюють дух і ритми нової доби, творення національного стилю. Переконана, що вони можуть достойно презентувати українське мистецтво у музеї чи на міжнародних мистецьких проєктах, або ж бути частиною модерного інтер'єру.

Навчаючись у майстерні художника і архітектора В. Г. Кричевського, який орієнтував студентів на оформлення житлових приміщень нового побуту, Олександр Саєнко став чудовим дизайнером-синтетиком, якого високо цінував вчитель. Батько відчував, якою має бути структура інтер'єру, як застосувати власні твори в його оформленні. Інтер'єри Саєнка наповнені гобеленами, килимами, мозаїчними панно з соломи, керамікою, вибіркою — синтезом мистецтва у національному стилі. Митець прагнув, щоб оформлення інтер'єрів приміщень було близьким до ментальності українців.

Я ретельно досліджую творчість Олександра Саєнка, намагаючись широко презентувати його мистецьку спадщину, і все глибше відчуваю вагомість національного стилю як напрямку у мистецтві 20-х років минулого століття, тих ідей і намірів, які тоді здійснювалися. У той час формувалося дивовижне мистецтво нової доби “Українського відродження”. Були впевненість і віра, що нове мистецтво стане відродженням нової достойної української історії. Не пригніченої, а вільної незалежної, у якій може повноцінно виявити себе нація, народ. Це була прекрасна доба, у якій творив нове мистецтво О. Саєнко. Великим щастям було потрапити до мудрої талановитої інтелігентної людини, мистця-педагога — В. Г. Кричевського. Мені й сьогодні підсвічує це творче щастя з батькового минулого.

Г. Д.: — Пані Ніно, як ви відтворювали ці дивовижні килими і гобелени?

Н. С.: — Ось цей килим-гобелен “Зустріч козака” задумувався 1924 р. — сто років тому. Але реалізовані ідеї за батьковими ескізами значно пізніше. У 1977 р., коли я вже підросла, визначилася із своїм покликанням — творенням художніх образів і мої перші панно в мозаїчному наборі соломою вже експонувались на Всеукраїнських художніх виставках, і в той же час все більше співпрацювала з батьком, ми поїхали на Решетилівську ткацьку фабрику. Батько вирішив виткати килими за ескізами, створеними ним у далекі 1920-ті роки. Ми виконували відповідні великі шаблони, фарбували вовну необхідними для втілення творчого задуму кольорів. І в 1977—1982 роках нам вдалося виткати 10 великих килимів за ескізами батька! Це була унікальна праця. Ми разом із татом підбирали кольори вовняної пряжі, інколи уточнювали рисунок на шаблоні. Я сідала за верстат і разом із решетилівськими ткалями ткала татові килими.

Ми жили в Решетилівці, зупинялися у відомій килимарниці Надії Несторівни Бабенко. Я називаю її моєю вчителькою, бо моїм першим килимам, ідеї яких народжувались у мене, Надія Несторівна давала напуття у світ. Вона чудово відчувала колір вовня-

ної пряжі, мала великий досвід у тканні килимів. У кожному напрямку мистецтва є свої особливості. Якщо у мозаїці соломою, моїм головним вчителем і наставником був мій тато, Олександр Саєнко, то в килимарстві, вже маючи досвід творчої роботи з татом, я зустріла знану килимарницю Надію Бабенко, яка спрямувала мене у ткацтві, художньому текстилі.

1992 р., вже батька не було, але я так захопилася ткацтвом, що знову створила ескізи килимів і ткала їх в Решетилівці, а згодом на власному верстаті разом з Лесею у нашій майстерні. Отже, маю два крила у мистецтві — панно в мозаїчному наборі соломою і килимарство. Ці два напрями панують і в творчості мого батька Олександра Саєнка: мозаїка соломою і художній текстиль. Мозаїка соломою як унікальний вид мистецтва в Україні визнана елементом нематеріальної культурної спадщини, це не просто інкрустація соломою божниць — поличок з образами, які тато бачив у дитинстві на Чернігівщині у деяких хатах. Мерехтіння світла лампадки і золота солома його вразили, заворожили, ефект сяйва надавав магичності, чарівливості. Згодом Олександр Саєнко першим використав мозаїку соломою у монументальному мистецтві, став унікальним новатором у творенні монументальних образів соломою.

Залюбленість у цей матеріал з'явилася у мене ще в далекому дитинстві, коли я допомагала татові у творенні мозаїчних панно. Ці твори й донині збереглися. У серпні в Національному музеї декоративного мистецтва України, який має в колекції близько сорока творів Олександра Саєнка, ми плануємо здійснити масштабний художній проєкт. І ці ранні твори теж підніmemo з фондів, деякі з них, які потребували певного відновлення, ми реставрували: солома — ніжний матеріал.

Г. Д.: — До 15-ти років ви жили в чудовому родинному обійсті в Борзні, допомагали татові. Як ви потрапили до Києва?

Н. С.: — На початку 60-х років минулого століття вступила до Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, отримала знання з журналістики, що стали корисними у написанні статей і книг про мистецьку династію Саєнків та розвиток українського

мистецтва у XX ст. та на початку XXI ст.

Із часом визначився мій творчий шлях. Я намагалася жити активним життям, спрямовуючи творчу енергію на реалізацію у різноманітних сферах діяльності — мистецькій, науково-пошуковій, інтелектуально-освітній. Либинні традиції національної культури, одвічна таїна народного мистецтва, батькова наука і його творчість — стали для мене невичерпним джерелом творення образів, вияву власного світобачення. У своїх творах прагну показати красу природи і людей, нашу славу історію, втілити свої почуття в образи, що з'являються у яві.

Вперше я виставила свої роботи на Республіканській художній виставці 1975 р. А перша персональна виставка відбулася в Національному музеї літератури України 30 років тому, на моє 50-річчя, в 1994 році. Вона пройшла успішно, там були представлені і килими, і гобелени, і панно в мозаїчному наборі соломою. А вже з 2000-тисячних років я усвідомила, що хто, як не я, маю дослідити й описати творчий і життєвий шлях О. Ф. Саєнка.

І врешті я прагну мистецькі твори широко презентувати у мистецьких проєктах, на художніх виставках, аби вони несли радість людям, наповнювали красою і гармонією світ, утверджували український дух, заявляли про нас українців, як потужну націю з високим рівнем культури і мистецтва серед інших народів світу, змінювали віру у світле майбуття вільної і мирної України.

Більше тисячі художніх презентацій українського мистецтва було здійснено мною в Україні і 15 країнах світу — Австралії, Канаді, Сполучених Штатах Америки, Бельгії, Великій Британії, Франції, Німеччині, Греції, Фінляндії... І скрізь українське мистецтво захоплено сприймали глядачі і його поціновувачі.

Г. Д.: — Нинішню виставку, продуману, лаконічну і водночас дуже емку, ви створювали разом з донькою мисткинею Лесею Майданець - Саєнкою. Тут демонструються її гобелени, панно. Вона в третьому поколінні продовжує мистецьку династію. Як на мене, талановито і самотунно.

Н. С.: — На виставці демонструється дипломна робота Лесі — “Присвята Олександру Саєн-

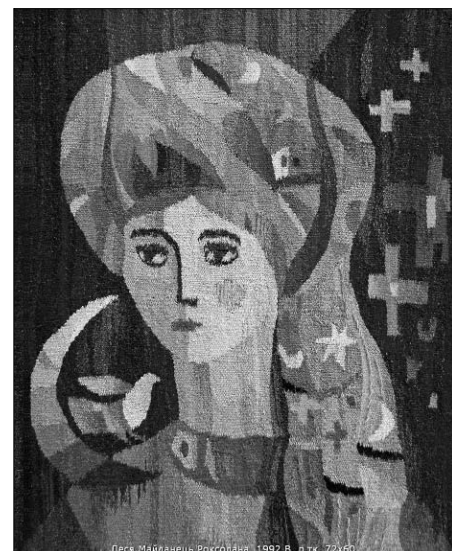
ку”, 1992 року. Леся тоді закінчила Львівський інститут декоративно-прикладного мистецтва (нині — Львівська національна академія мистецтв). У її творчості знайшли відлуння традицій монументально-декоративного мистецтва епохи “Українського відродження” попередніх поколінь — Михайла Бойчука, Василя Кричевського, Олександра Саєнка. Водночас Леся має власний стиль, погляд, образ. Її мистецтво модерне, стилізоване, водночас закорінене в українську традицію. На рівні власного сприйняття світу — її триптих гобеленів “Собори вічності”.

Леся переосмислює українське мистецтво, маючи його заряд. Творить під власним кутом зору.

Нещодавно Лесею Майданець обрали як одну з героїнь фільму про видатних мисткинь України, що творять у світлі Марії Приймаченко, Ганни Собачко-Шостак. Приємно, що серед них Леся. У доньки був дуже активний творчий період, коли народжувався свій стиль у мистецтві, власне світобачення, мистецькі образи. Чудові відгуки про Лесин гобелен “Купальські вогні”. Вона чудова — світ її образів, як земля, наповнена космосом, Дерево роду — це її бачення світу символів, її натхненні кольори. Вона своєрідна і самотунна.

Багатьом відвідувачам подобається Лесина робота “Роксолана”. Хтось сказав мені, що здалося, ніби справжні сльози зблили на обличчі Насті Лісовської, яка згадує в Туреччині наші собори, бачить пташку, що прилетіла з України — земливий образ. Є у Лесі “Слов'янські мотиви”, “Київська Русь”.

Леся працює в Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука, викладає “Художній текстиль”. Її запрошують читати лекції з мистецтва в Університетах ім. Б. Грінченка та ім. М. Драгоманова, разом з нею працюємо з дітьми у Мистецькій студії імені Олександра Саєнка. Кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України, професорка вона звикла ділитися творчою енергією з дітьми, молоддю. Мені хотілося б, щоби вона найповніше розкривала свій

Леся Майданець. Роксолана. 1992 р.

творчий потенціал у мистецтві.

Г. Д.: — Бажаю пані Лесі творчого розкриття! А вас хочу запитати, скільки часу потрібно, щоб виткати килим?

Н. С.: — Ткання килима чи гобелена — довготривала праця, середнього розміру килим може забрати від трьох до шести місяців. Це по часу дорожчий виріб. Кожен відтінок треба тут закласти, кожен ліній. Мої килими презентувались в Іспанії, бували на міжнародних виставках, які організувало Міністерство культури України. Деякі закордонні мистецтвознавці називали дуже приблизно вартість таких килимів. Це досить великі цифри. Та я не думаю про це. Хоча кошти потрібні, наприклад, на видання книг про мистецьку спадщину Саєнків або ж на підтримку діяльності Музею-садиби Олександра Саєнка у Борзні, зокрема на створення мультимедійних фільмів про творчість Маєстро. Про батька, як унікального художника, можна розповідати і писати багато. Він в іншому житті, але він все рівно — з нами.

На цій виставці є моя робота “Цвіте терен”. Дивовижно, але у мене є вже три вишивані твори, які я виконала 2021—2022 рр. з великим захопленням! Цікаво було попрощатися з ниткою, де немає хрестика — лише монументальні лінії лягають під певним кутом. Є бажання створити у вишивці серію творів.

Хочеться, щоб більше людей надихалися нашою виставкою, красою, яка зцілює і підносить дух. Я відчуваю тут енергію, що утверджує силу. Розумію, як потрібно сьогодні показувати людям наше мистецтво, рідну пісню, народну творчість. Ця світла енергія возвеличує нас. Українці, ви є! Ви потужні. Ви могутня незнищенна нація.

На відкритті захоплено висловилися про нашу виставку, представлені на ній твори академіки — Тетяна Кара-Васильєва і Микола Жулинський, музеєзнавець, громадський діяч Ігор Ліховий, представники творчих і громадських організацій, мистецтвознавці, мистці — давні поціновувачі мистецтва родини Саєнків.

Виставка “Український килим. Золоте перевесло мистецької династії Саєнків” триватиме в Національному музеї літератури України до кінця лютого 2024 року.

Г. Д.: — Широ дякую за розмову, пані Ніно, і бажаю, щоб з унікального спадщиною славетної мистецької родини Саєнків познайомилися якомога більше людей в Україні і світі. Вона того варта!

Спілкувалася Галина ДАЦЮК

Мистецька студія імені Олександра Саєнка. Київ

“Найскладніше грати історичних постатей, тому що потрібно з їхніх пам’яток скидати всю цю бронзу, робити людей з простими бажаннями”.

Франко, якого ми не знали

В український кінопрокат вийшла стрічка “Інший Франко” про молодшого сина Івана Франка – Петра. Шлях фільму до глядача був досить довгим. 25 серпня 2019 року було показано тизер картини, а офіційний трейлер – лише 26 грудня минулого року.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото з відкритих джерел

Події стрічки розгортаються в червні 1941 року в маєтку Франків у Львові. До родини прибуває несподіваний гість – старий друг Петра Франка Андрій Гришук. Вони разом стояли біля джерел скаутської організації “Пласт”, боролися за кохання однієї жінки, рятувалися з літака, охопленого полум’ям, тікали з полону, у радянському Харкові не дали загинути від голоду дітям. А тепер – зустріч у розпал Другої світової війни.

Петро був одним із засновників організації “Пласт”, пілотом, засновником авіації в Галицькій армії, науковцем, який мав 36 наукових патентів на винаходи, депутатом Верховної Ради УРСР. Молодший Франко був репресований радянською владою, вивезений у Сибір і дорогою загинув за загадкових обставин.

Зйомки відбувалися в Києві, в одному з павільйонів заводу “Кузня на Рибальському”, та у Львові, у Стрийському парку та меморіальному музеї “Дім Франка”. Автори фільму консультувалися з онуками Петра Франка та працівниками музею. Для фільму було збудовано репліку літака Першої світової війни моделі “Альбатрос”. Літак позначений бортовим номером LVGC-15960 – саме з таким літав Петро Франко.

Українська прем’єра стрічки “Інший Франко” відбулася 11 вересня 2021 року в національній конкурсній програмі Хмельницького

кінофестивалю, а робота виконавця ролі Петра Франка В’ячеслава Довженка була відзначена на фестивалі як краща акторська робота.

– Спершу мені надіслали початковий варіант сценарію стрічки, – пригадує заслужений артист України **В’ячеслав Довженко**. – Потім була зустріч з продюсерами, на яку запросили і Ахтема Сейтаблаєва, що згодом теж грав у фільмі. Коли дійшли певної згоди щодо сюжетної лінії та сценарію, почали працювати.

На роль в історичному кіно важко погоджуватися. Але мене зацікавила акторська робота з Ахтемом. Я хотів попрацювати разом з ним.

Також зацікавила постать мого персонажа, раніше я не знав, хто такий Петро Франко. Коли дізнався про цю постать більше, то здивувався. Хотілося б, щоб про нього дізналося якомога більше людей, особливо молоді. Тож у мене були всі підстави прийняти цей виклик.

Період роботи був складний,

копіткий і безсонний, але були й приємні моменти. Серед них – поїздка у Львів. Я дуже люблю це місто, до того ж ми спілкувалися з цікавими людьми. Серед них – Наталя Тихолоз, директорка Інституту Франкознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, та Богдан Тихолоз, директор Львівського національного меморіального музею Івана Франка. Ми багато розмовляли, вони організували нам екскурсію.

Я вже згадав про Ахтема. Ми з ним стикалися ще в гуртожитку, під час навчання. Після цього брали участь у серіальному проєкті та фільмі “Кіборги”. Але тоді не було такої плідної співпраці. Адже серіал – це телепродукція, де обмежений час у спілкуванні. У “Кіборгах” він був режисером, я – актором. А тут з’явилася можливість попрацювати разом у кадрі як актори.

Вже не вперше працюємо разом із Надією Левченко, яка зіграла Ольгу. Вона надійна і приємна партнерка. А з Іриною Ку-

дашовою працювали вперше. З молодшим поколінням ми не пересікалися на знімальному майданчику, у них була зовсім інша історія. А ще були львівські актори, з якими працювали разом. Це була хороша команда чудових артистів.

Щодо моєї ролі. Як і кожному іншу роль, пропускаю її через себе. Петро, третій син Івана Франка, був досить непосидючим. Це відгукнулося в мені. Я теж у сім’ї наймолодший, і за свою непосидючість часто отримував “на горіхи”. Це стало для мене зерном. Петро однозначно був людиною, яка не оминає пригод і постійно в них потрапляє.

Сюжет фільму можна переказати трьома реченнями, але цю постать переказати коротко неможливо. Це людина, яка створила авіацію в Галицькій армії, науковець і викладач. Його дружина Ольга Франко створила першу кулінарну книжку. Можна багато чого перераховувати, але всього не помістиш в художню стрічку.

Найскладніше грати історичних постатей, тому що потрібно з їхніх пам’яток скидати всю цю бронзу, робити звичайних людей з простими бажаннями. Щоб глядач пройшов цей шлях з тобою, щоб у його серці відгукнулися їхні кохання, дружба, батьківські

почуття.

Фільм мав з’явитися в кінотеатрах ще у 2021 році. Але тоді на заваді став карантин, а потім – повномасштабне вторгнення. На другий рік війни на підконтрольній частині України продюсерська група змогла запустити стрічку в прокат. Сьогодні треба робити українське кіно, глядач цього прагне.

Особливо нині відгукуються історичні стрічки. Бо ми знову, як і в минулі століття, переживаємо навалу Російської Федерації, яка раніше називалася то Російська імперія, то Радянський Союз. Такі фільми актуальні, їх треба дивитися.

Я не дивлюся фільми, в яких знімаюся, а слухаю розумних людей, що вони про кіно скажуть (усміхається). Мені здається, що не варто гудити свою роботу. До того ж я не можу бути повністю об’єктивним. А коли бачиш процес роботи зсередини, то бути об’єктивним ще складніше. Тому намагаюся оминати перегляди.

Зараз у мене тайм-аут. Чекаю нових пропозицій щодо роботи в театрі й кіно. Треба періодично робити перевірку своїх творчих сил. Необхідний перепочинок, аби набратися нового досвіду, емоцій для того, щоб потім з новими силами входити в нову роботу.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA26305299000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

На наше прохання про допомогу для газети “Слово Просвіти” відгукнулися:

1. Беркоша Дмитро Теодорович – 300 грн.
2. Давиденко Ніна Сергіївна – 200 грн.
3. Бондарчук Андрій Іванович – 1000 грн.
4. Мартиновський Юрій Григорович – 1000 грн.
5. Олещук Ігор Андрійович – 500 грн.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло **МОВЧАН**

Головний редактор
Ігор **ЗОЦ**

Редколегія
Любов **ГОЛОТА** (голова)
Павло **МОВЧАН**
Микола **ТИМОШИК**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Микола **ГОЛОМША**
Юрій **ГАНДЗЮК**
Галина **ДАЦЮК**
Євген **БУКЕТ**

Відповідальний секретар
Ірина **ШЕВЧУК**

Літературна редакторка
Галина **ДАЦЮК**

Коректорка
Олена **ГЛУШКО**

Комп’ютерна верстка
Ірина **ШЕВЧУК**

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” – 30617

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

